

[Dohrmann]

Og al den snak med, at afgiftspolitikken og skattepolitikken er et nationalt anliggende! Det lyder jo vældig flot, men må jeg ikke stille bare et enkelt spørgsmål, nemlig: hvorfor har danske ministre faktisk ligget på knæ nede i EF og fået dispensation fra det ene og dispensation fra det andet? Er det bare noget, man har gjort sådan for sjov? Det kan jeg ikke forestille mig, og jeg har i hvert fald den opfattelse, at den nye rejsegodsbekendtgørelse er i strid med alle EF-aftaler. Derfor er det en smule flovt, ikke for regeringen, men for danskerne, at de skal se, at den danske regering bryder de aftaler, den selv har indgået, og de betingelser, vi er gået ind under, dengang vi gik ind i EF.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger. (Ophævelse af afgiften af radiomodtagere, grammofofoner og højttalere m.v. samt mindre husholdningsapparater). (Lovforslag nr. L 226).

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 4 og 5, § 3, således ændret, og ændringsforslag nr. 1 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om forskellige forbrugsafgifter. (Ophævelse af afgiften af støvsugere, mikrobløgeovne og videokassetebånd). (Lovforslag nr. L 227).

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, § 2, ændringsforslag nr. 3, § 3, således ændret, og ændringsforslag nr. 1 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik endelig til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer. (Ændring af varevognsbeskatningen). (Lovforslag nr. L 228).

Ændringsforslag 1-3, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 4 og § 2, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

19) Forespørgsel nr. F 28:

Forespørgsel til statsministeren:

»Vil statsministeren oplyse, hvilke konkrete initiativer regeringen agter at tage på uddannelsesområdet, arbejdsmarkedsområdet og på det erhvervspolitiske område for at afhjælpe den høje kvindearbejdsløshed?«

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 6/3 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 12/3 87).

Begrundelse

Jytte Andersen (S):

I dag er den store kvindearbejdsløshed ikke kun et ligestillingsproblem, men et samfundsproblem. Omkring 130.000 kvinder var arbejdsløse i 1986; næsten $\frac{3}{4}$ af dem var kvinder over 25 år. Kvinder over 25 år udsættes ikke for arbejdsgivernes charmeoffensiv og bejlerier. Det er rettet mod de unge, de smukke og de kvikke. Kvinder udgør ca. 45 pct. af arbejdsstyrken, men ikke mindre end 60 pct. af de ledige og 70 pct. af de langtidsledige – ifølge Arbejdsdirektoratets opgørelse.

Kvindernes uddannelsesefterslæb er stort. Husligt Arbejder Forbund har netop foretaget en undersøgelse, hvoraf det fremgår, at af deres langtidsledige medlemmer er der 70 pct., der har under 9 års skolegang. Kvindeligt Arbejderforbund har foretaget en intern uddannelsesanalyse, hvoraf det fremgår, at halvdelen af dets langtidsledige medlemmer har 7 års skolegang. Allerede nu er det tal, vi ikke kan være bekendt, men det bliver meget værre, hvis vi ikke ændrer den udvikling, der tegner sig.

Allerede i 1989 vil kvinderne udgøre 75 pct. af det samlede antal arbejdsløse ifølge LOs prognose. 110.000 kvinder vil komme ind på arbejdsmarkedet, og samtidig ventes det, at teknologiuudviklingen vil ændre jobstrukturen sådan, at omkring 70.000 job bortrationaliseres. Kvinders job forsvinder hermed, og vi kan forvente en fordobling af kvindearbejdsløsheden.

Tilsyneladende er der her i Folketinget et bredt flertal, som finder denne udvikling uacceptabel. Ikke desto mindre er indsatsen mildest talt utilstrækkelig. Der er igangsat mange gode initiativer, men Socialdemokratiet mener, at indsatsen er for sporadisk, for usikker og for begrænset i sit formål i forhold til det samfundsproblem, kvindearbejdsløsheden udgør.

Hverken nutidens eller fremtidens kvindearbejdsløshed løses gennem småinitiativer, der hviler på et sårbart bevillingssystem, men gennem grundlæggende forandringer i uddannelsespolitikken, i erhvervspolitikken, i ansættelses- og personalepolitikken og også gennem holdningen til den kvindelige arbejdskraft, dens kvalitet og dens særlige værdier.

Socialdemokratiet har stillet denne forespørgsel til statsministeren med henblik på at fremme en debat, der kan danne grundlag for grundlæggende forandringer i uddannelsessystemet, i arbejdsmarkedssystemet samt i virksomhederne.

Besvarelse

Statsministeren (Poul Schlüter):

Arbejdsløsheden har jo heldigvis været faldende gennem de sidste år. I hvert af årene 1984, 1985 og 1986 er der skabt mere end 50.000 nye arbejdspladser i Danmark, og i dag er flere mennesker i beskæftigelse end nogen sinde før – det gælder både kvinder og mænd.

Når vi i dag skal drøfte en særlig indsats rettet mod arbejdsløsheden blandt kvinder, er der grund til at hæfte sig ved, at kvindearbejdsløsheden rent faktisk har været faldende gennem de sidste år. I forhold til arbejdsstyrken er arbejdsløsheden blandt kvinder faldet fra 11,7 pct. i 1984 til 10,6 pct. i 1986. Hvis vi gør det op i tal, vil det sige, at vi har oplevet et fald fra 146.000 kvinder uden job til 130.000 i 1986.

Jeg tror, vi hurtigt kan blive enige om, at det tal er alt for stort. Som jeg begyndte med at sige, har den samlede ledighed for mænd og kvinder under ét været faldende siden 1983, men faldet i ledigheden blandt kvinder har ikke været så markant – og her har vi problemet – som for mændenes vedkommende. Kvinderne udgør 45 pct. af arbejdsstyrken, men deres andel af den gennemsnitlige ledighed udgjorde i 1986 knap 59 pct. Det peger også på problemet.

Vi kan glæde os over, at forløbet i den seneste tid, især i 1986, peger i retning af, at udviklingen nu er ved at vende. Da vi for godt et par måneder siden drøftede regeringens handlingsplan for ligestilling, blev det fastslået, at kvindearbejdsløsheden nok er det centrale ligestillingsproblem på vort arbejdsmarked. I handlingsplanen er der fra de forskellige ministerier redegjort for en lang række initiativer, som allerede er i gang, eller som nu bliver sat i gang.

De allervigtigste sider af ligestillingsarbejdet foregår inden for Arbejdsministeriets og Undervisningsministeriets områder, men løsningen af kvindearbejdsløshedsproblemet kræver selvfølgelig et tæt samarbejde på

[Statsministeren]

tværs af ministerområderne og sandelig også med arbejdsmarkedets parter. Der ligger nok i alle disse problemer, ved siden af de mere økonomiske faktorer, en lang række traditioner, følelser, vaner og adfærdsmønstre, som man også skal beskæftige sig med.

Arbejdsministeren og undervisningsministeren vil senere redegøre for de mange konkrete initiativer, der satses på inden for deres områder, og som retter sig mod det store flertal af kvinderne på uddannelsesområdet og arbejdsmarkedsområdet og på det erhvervspolitiske felt.

Vi skal også være opmærksom på, at der er en række kvinder, som er i en særlig udsat situation, f.eks. er der især mange kvinder i alderen 20-29 år uden arbejde. De har et særligt behov for at komme ud på eller tilbage til arbejdsmarkedet, og derfor er der taget initiativ til, at der fra starten af 1987 bliver gjort en ekstra indsats for at hjælpe disse unge kontanthjælpsmodtagere i gang med en aktiv tilværelse. Det er en indsats, der tager sigte på, at de unge gennem deltagelse i uddannelses- og beskæftigelseskurser kan få kontakt med arbejdsmarkedet. Motivationen hos de unge til at gå ind i et sådant uddannelsesforløb er søgt styrket ved en regel om, at der under kurset kan ske en forhøjelse af kontanthjælpen efter bistandsloven.

Hvis vi ser på gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere, falder det også i øjnene, at der er cirka en tredjedel, som er enlige forsørgere, og af dem er et meget væsentligt antal, nemlig knap 7.000, unge kvinder.

I en vejledning, som i løbet af foråret vil blive udsendt, om hjælp efter bistandslovens § 42 til uddannelse, omskoling eller arbejdsprøvning vil der være et særligt afsnit om hjælp til arbejdsløse kontanthjælpsmodtagere. Det fremgår heraf, at arbejdsløse - og herunder selvfølgelig arbejdsløse kvinder - der har brug for en ekstra støtte for at kunne komme tilbage til eller ind i en normal tilknytning til arbejdsmarkedet, vil kunne få hjælp efter bistandslovens § 42.

Specielt når det gælder unge arbejdsløse uden egentlig erhvervs erfaring og personer, der i længere tid har levet af kontanthjælp, bør det undersøges, om der ud over arbejdsmarkedssituationen kan ligge særlige årsager til grund for arbejdsløsheden.

En nylig afsluttet undersøgelse fra Amtskommunernes og Kommunernes Forsknings-

institut om revalideringsindsatsens erhvervsmæssige effekt viser, at den bedste effekt af en revalideringsindsats faktisk opnås blandt enlige forsørgere, som for 90 pct.s vedkommende er kvinder.

Jeg vil også nævne, at Den Europæiske Socialfond har bevilget ca. 25 mill. kr. til erhvervsuddannelse af kvinder efter bistandslovens § 42 med henblik på beskæftigelse inden for erhverv, hvor de er underrepræsenteret. Fra 1987 er der søgt om 36 mill. kr. til det samme formål.

På det sociale område findes en række forsøgsprojekter, som har til hensigt at forbedre kvindernes erhvervsituation. Lad mig nævne nogle eksempler på typer af disse forsøg: dagkursus- og daghøjskoleprojekter, socialt gruppearbejde for enlige mødre, specifikt erhvervsintroducerende kurser, jobskabelsesprojekter og produktionshøjskoleprojekter.

På Socialforskningsinstituttet er der endvidere sat flere forskningsprojekter i gang, som forhåbentlig kan få betydning for initiativer, der kan afhjælpe kvindearbejdsløsheden.

Jeg vil særligt fremhæve et nordisk projekt om det kønsdelte arbejdsmarked, en tværgående analyse af forsøg inden for emnet helhedsorienteret indsats over for unge og en undersøgelse af enlige forsørgeres sociale forhold.

Endvidere planlægges en undersøgelse på Socialforskningsinstituttet, som især skal belyse pigers uddannelsesvalg og erhvervskarriere.

Nu kommer jeg til et tal, som jeg selv synes illustrerer fantastisk indtrængende, hvad vi har med at gøre. Det er det tal, som fortæller, at kvinderne udgør 50 pct. af de ufaglærte arbejdere i Danmark - 50 pct. Til gengæld udgør kvinderne kun 7 pct. af de faglærte. Det tror jeg vi skal sætte en tyk streg under, for det giver meget af forklaringen; for mange kvinder har hidtil, formentlig på grund af uddannelsesforhold, været henvist til ufaglært arbejde. Med andre ord, vi må igennem en proces over et antal år, som betyder, at flere kvinder end før søger uddannelse, søger de faglærte områder og søger over i de fag, som vi plejer at kalde mandefag. Det må vi gøre noget ved, og det gør vi også noget ved. Uddannelse er en af de vigtigste forudsætninger for at udjævne den skæve fordeling af arbejdsløsheden, og man

[Statsministeren]

kan gå videre og sige, at den rigtige uddannelse er den vigtigste forudsætning for nedbringelse af arbejdsløshedstallene i det hele taget.

Vi har jo konstateret nogle flaskehalsproblemer på arbejdsmarkedet og en udbredt mangel på kvalificeret arbejdskraft i en række sektorer. Det har været på områder, der netop traditionelt beskæftiger mandlig arbejdskraft.

Jeg tror godt, vi kan slå fast, at unge kvinder endnu vælger mellem alt for få fag og erhverv og endnu holder sig for meget på afstand og koncentrerer sig om de traditionelle kvindejob, hvor der i dag er overskud af arbejdskraft. Her er det en oplagt mulighed at kombinere ligestilling og beskæftigelse og at gøre op med den traditionelle fagopdeling, som i sig selv rummer nogle af forhindringerne for afhjælpning af kvindearbejdsløsheden. Derfor har man i Undervisningsministeriet arbejdet meget med strategier for at motivere flere piger til at søge uddannelser, som traditionelt fortrinsvis har været søgt af drenge, og som forventes at give rigtig gode beskæftigelsesmuligheder. Det er ikke tilstrækkeligt kun at anvise en eller nogle få løsningsområder; der skal nok bruges en hel vifte af strategier, og det venter jeg faktisk at undervisningsministeren nærmere vil gøre rede for.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det er let at forklare, hvorfor kvinderne har et særligt beskæftigelsesproblem, og statsministeren har for så vidt forklaret det. På grund af de ældre kvinders lave erhvervsfrekvens – altså de ældre kvinders lave erhvervsfrekvens – er der i disse år langt færre kvinder end mænd, som forlader arbejdsmarkedet, mens der er lige så mange kvinder som mænd, der kommer ind på arbejdsmarkedet, og derfor bliver der et problem, hvis de unge kvinder kun søger ind dér, hvor de ældre kvinder har været.

Det er et rent praktisk problem. Det drejer sig om at øge kvindernes arbejdsmarkedsandel; den skal op i nærheden af 50 pct., fordi alle piger, der går i skole i dag, faktisk ønsker at få både uddannelse og job senere hen. Det er altså den kontante opgave, at kvindernes arbejdsmarkedsandel skal op i nærheden af 50 pct. Det kan være lige meget,

om den bliver 50 pct. i alle fag, men den skal alt i alt gerne op i nærheden af 50 pct. Derfor har vi på en lang række felter taget initiativer, som vi har sammenfattet i en lille handlingsplan, som for længst er sat i værk, og flere initiativer er siden kommet til.

Jeg vil her nævne nogle stykker. For det første er der uddannelses- og erhvervsvejledningen fra folkeskolens 7. klasse og hele vejen op igennem skole- og uddannelsessystemet. Her bruger vi 300 mill. kr. alene til vejledning. Derudover er der en bevilling på 10 mill. kr. til særlige vejledningsformål som led i ungdomsarbejdsløshedsbekæmpelsen.

Hele denne vejledningsaktivitet er for nylig blevet kulegravet. Et konsulentfirma og et udvalg har foreslået, at 15 pct. af ressourcerne sættes ind på strategisk vigtige områder. Et oplagt eksempel på et sådant område er naturligvis kvindernes særlige beskæftigelsesproblem, som jo nødvendiggør, at vi får pigerne til at tænke sig om en ekstra gang, før de vælger traditionelt, og at de bliver klar over, at hvis de vælger traditionelt, er der en større arbejdsløshedsrisiko.

Der arbejdes med faget fysik både på folkeskoleområdet og på gymnasieområdet. Der sidder et udvalg omkring faget i folkeskolen, og der har siddet et udvalg omkring faget i gymnasiet, som har udgivet en spændende rapport, hvori man tegner en ny profil af faget fysik. Nu sidder der så et bekendtgørelsesudvalg som led i gymnasiereformen, som skal søge at omsætte disse ideer til en ny gymnasiebekendtgørelse for fysik. Andre fag kunne også nævnes.

Jeg vil også gerne nævne den undersøgelses- og forsøgsvirksomhed, der foregår med hensyn til kursusplaner inden for erhvervsuddannelserne, de tekniske skoler. Endvidere foretages der særlige undersøgelser af og forsøg med piger og datalære i folkeskolen.

Det er vigtigt, at pigerne får selvstændige erfaringer med det, vi her kalder de utraditionelle fag og uddannelser på alle niveauer. Derfor har vi introduktionskurser, derfor gøres der forsøg med rene pigehold i mandefag, og der gøres også forsøg med hold, hvor der lige akkurat er 50 pct. piger. Hvad der er bedst, ved jeg ikke. Vi må jo gøre vores erfaringer.

I de videregående uddannelser er der gennemført særlige introduktionskurser for kvinder i fag med gode beskæftigelsesmuligheder,

[Undervisningsministeren]

og det er jo mange af mandefagene. Disse introduktionskurser henvender sig også til kvinder, som endnu befinder sig i studievalgssituationen. Vi venter altså ikke, til de har valgt forkert.

På Danmarks Tekniske Højskole har man et særligt suppleringskursus for studenter, som ikke er mat.fys.er, altså matematiske-fysiske studenter. På kurser bliver matematik og fysik kombineret med ingeniørmæssige fag i løbet af det første studieår, uden at studietiden nødvendigvis forlænges. Tilsvarende kurser findes på Roskilde Universitetscenter.

Med nye uddannelses- og strukturreformer er der mulighed for nye kombinationer af det, man kalder hårde og bløde uddannelses-elementer. Det gælder både i gymnasiet, erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser.

Som et led i gymnasireformen vil man f.eks. nu kunne kombinere sprogfag og matematik i gymnasiet. Det har man hidtil ikke kunnet. Alle sproglige vil få et matematik/fysik/kemi-fag og vil derudover kunne vælge et naturvidenskabeligt fag på mellemniveau. Der opstår altså nogle nye muligheder for at få pigerne ud af den sproglige bås og drengene ud af den matematiske bås, som de hidtil har haft en tendens til at gemme sig i.

Inden for de videregående uddannelser vil jeg også nævne kombinationerne med erhvervsøkonomi, erhvervsprog, eksportingeniør og andet. Den nye humanistbekenktgørelse muliggør jo også kombinationer af humanistiske og økonomiske fag.

Når det gælder efteruddannelsen af lærere, vil jeg gerne nævne de mange kurser for skolekonsulenter og klasselærere om pigers uddannelse og erhvervsvalg. Ca. 1.000 lærere anslås at have været på disse kurser. I gymnasiet afholdes der for tiden kurser med titlen: lige muligheder for piger og drenge, hvor i alt 320 gymnasielærere, dvs. 2 fra hvert gymnasium, er kommet af sted, og disse 2 fra hvert gymnasium skal så siden forestå lokale kurser på de enkelte skoler, således at ingen gymnasielærer forbliver uvidende om, at her er der et problem. Jeg tror, man rolig kan sige, at her gøres der en indsats. Der er måske nogle, der synes, at det burde mange af lærerne selv kunne finde ud af, men for en sikkerheds skyld laves altså disse kurser.

Når det gælder forsøgs- og udviklingsarbejde, kan jeg nævne, at der i skoleåret 1987-88 er 3 udviklingsarbejder i folkeskolen, som rummer ligestillingselementer. Undervisningsministeriet og Det Naturvidenskabelige Forskningsråd giver støtte til et forsøgsprojekt i gymnasiet, som hedder »Piger og Fysik«, og der er også forsøgsvirksomhed med hensyn til kursusplaner inden for de tekniske skoler.

Til kvindeforskningen er der for perioden 1986-88 afsat en halv snes millioner, som uddeles af Planlægningsrådet for Forsknings- og forskningsrådene til et bredt spektrum af kvindeforskningsprojekter. Der er 8 ekstraordinære lektorater i kvindeforskning inden for bestemte områder, som bliver uddelt i 1986.

Jeg kunne gøre listen meget længere, men det vil jeg ikke. Jeg vil bare til sidst gøre opmærksom på, at hvad enten det nu skyldes de mange foranstaltninger, som jeg har nævnt, og som jeg kunne remse op, eller ej, er der på det felt, vi taler om her, sket meget store fremskridt. I en række typiske mandefag er kvindernes andel på få år blevet fordoblet. Pigerne har opdaget, at de danske teknika, som rummer de bedste beskæftigelsesmuligheder af samtlige uddannelser i landet, i allerhøjeste grad også er for piger. På Jern og Metal-området skete der allerede for et par år siden en meget kraftig stigning. Vi skal altså ikke midt i den naturlige bekymring glemme, at Danmark er et land, hvor vi virkelig har taget stormskridt, jeg tror mere end noget andet land på dette felt.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Et gammelt ord siger, at kvinder også er en slags mennesker. Det siger jeg med risiko for at blive misforstået, men jeg gør det, fordi jeg godt vil pege på det helt selvfølgelige forhold, som ofte bliver overset, ikke mindst i arbejdsmarkedspolitikken og debatten om den, nemlig at de generelle foranstaltninger i arbejdsmarkedspolitikken faktisk også er rettet mod kvinderne og er til fordel for kvinderne. Det gælder i den offentlige debat, og det gælder sågar også, når vi diskuterer det her i Folketinget.

Jeg vil derfor godt minde om, at når f.eks. adskillige hundrede tusinde mennesker i løbet af et år har kontakt med arbejdsformid-

[Arbejdsministeren]

lingen og en meget stor del af disse mennesker får anvist job, så er både mange af dem, der kommer på arbejdsformidlingen, og mange af dem, der får anvist job, kvinder. Den ordinære arbejdsformidlingsaktivitet er altså i høj grad rettet mod at yde en indsats for kvinderne.

Af de mange tusinder, som på et år gennemgår en eller anden form for arbejdsmarkedsuddannelse, er mange kvinder. Hvis vi ser på de beskæftigelsesprojekter og de løntilskudsordninger, vi har, tilbud, som er omfattet af den særlige lovgivning for de unge, finder vi tusinder og atter tusinder af yngre kvinder i de ordninger.

Vi er selvfølgelig klar over, at arbejdsløsheden blandt kvinder er et stort problem, men jeg har syntes, det var nødvendigt at understrege, at de generelle aktiviteter i høj grad er til fordel for kvinderne på arbejdsmarkedet.

Som statsministeren var inde på, er kvindearbejdsløsheden et stort problem, men det er heldigvis også et aftagende problem. I januar 1986 var kvindernes andel af arbejdsløsheden 60,8 pct., i januar 1987 var den faldet til 57,4 pct., altså et fald på 3,4 procentpoint, og det er ganske markant, at vi, mens vi på et år har haft en stigning i mændenes ledighed på 8.000, har haft et fald i kvindernes ledighed på 7.000. Det er ganske markante tal, og det er en udvikling, der tilsyneladende fortsætter i de allerseneste tal fra februar.

Derfor tror jeg, at LOs prognose om en kvindeandel af arbejdsløsheden omkring 1989 på 75 pct., som fru Jytte Andersen henviste til, heldigvis er forkert. Den er jo også et stykke tid gammel og er lavet på et tidspunkt, hvor vi stadig væk havde den stigende tendens, inden vi rigtig havde opfanget den vending til det bedre, der skete i 1. kvartal af 1986, og som siden har holdt sig.

Om det så skyldes den generelle indsats eller den specielle indsats, skal jeg lade være usagt, men jeg vil alligevel godt nævne nogle af de generelle ting, som allerede er gjort inden for de sidste par år, inden jeg kommer ind på nogle af de helt specifikke aktiviteter på Arbejdsministeriets område.

Jeg vil allerførst nævne omlægningen af arbejdstilbudsordningen i 1985, hvor vi jo indførte uddannelsesydelser og iværksætterydelse. Det var en afgørende nydannelse,

fordi der for første gang blev skabt et positivt incitament til at anvende en længere arbejdsløshedsperiode til noget fornuftigt, nemlig til at uddanne sig eller starte selvstændig virksomhed.

Uddannelsesydelser, som jeg ikke viger tilbage for at kalde den mest perspektivrige nydannelse inden for de arbejdsmarkedspolitiske særordninger, der er gennemført i de sidste 10 år, betød simpelt hen, at vi ændrede den situation, vi overtog fra den tidligere regering, hvor man havde en lang arbejdsløshedsperiode, et kort arbejdstilbud, en lang arbejdsløshedsperiode, et kort arbejdstilbud, og man kørte rundt i den trummerum.

Nu har man, når man har den lange arbejdsløshedsperiode, fået en mulighed for at uddanne sig eller sætte en virksomhed i gang, og det har vist sig for dem, der tager imod tilbudene, at være en meget perspektivrig ordning. Og de, der tager imod, vil jeg gerne gøre opmærksom på, er for 2/3's vedkommende kvinder.

Vi kan i øvrigt glæde os over, at der er blevet færre og færre langtidsledige, og da kvinderne udgør den største del af de langtidsledige, er det ekstraordinære fald i langtidsledigheden, som f.eks. i 1986 var 50 pct. større end faldet i ledigheden generelt, igen noget, der er kommet kvinderne til gode.

En anden perspektivrig ændring, som jeg godt vil pege på, er den ændring af arbejdsløshedsforsikringslovens § 62, som blev gennemført sidste forår, og som trådte i kraft i august 1986, hvorefter ledige på dagpenge fik en bedre mulighed for at uddanne sig fra den allerførste ledighedsdag uden dagpengeomæssige konsekvenser. Se, det er der perspektiv i! De ledige kan bruge deres tid på uddannelse, der er med til at omkvalificere dem og opkvalificere dem, så de står bedre rustet til den beskæftigelse, de søger.

Jeg vil også godt pege på, at vi ved et bredt forlig her i Folketinget i december 1986 fik vedtaget en ændring af lov om beskæftigelsesmuligheder for unge, hvorved vi udvidede aldersgruppen, sådan at vi også tog dem på 25-30 år med. Som statsministeren var inde på, er der netop i gruppen af 25-30-årige, som for nogle år siden fik en dårlig start på deres voksentilværelse, fordi ungdomsledigheden steg, en meget stor andel af kvinder. Vi har altså givet dem en lang

[Arbejdsministeren]

række helt nye tilbud, som tidligere var forbeholdt dem under 25 år.

Vi har for øjeblikket et forslag til behandling i Folketinget om en mere smidig anvendelse af de tilskud, der bliver givet til disse projekter, en smidiggørelse, der gør det nemmere for kommunerne at overføre fra den ene type aktivitet til den anden type aktivitet uden alt for mange bureaukratiske forhindringer, sådan at man lokalt og effektivt kan tilpasse ordningerne til de lokale behov.

Jeg vil også godt nævne selve loven om arbejdsmarkedsuddannelser, som jo blev vedtaget i 1985 og trådte i kraft i 1986. Den lov giver mange nye muligheder, også for en hurtigere og mere målrettet tilpasning af den kvindelige del af arbejdsstyrkens kvalifikationer til de behov, virksomhederne har.

Så der er altså gennemført inden for de sidste par år og der ligger i Folketinget for øjeblikket en lang række lovgivningsinitiativer med det formål at sætte særligt ind for at nedbringe den kvindelige arbejdsløshed, samtidig med at vi generelt – fordi mænd jo også er menesker – nedbringer mændenes arbejdsløshed.

Hvis vi ser mere specifikt på det, der nok har været forespørgernes egentlige sag i dag, nemlig særforanstaltningerne, vil jeg godt, ligesom undervisningsministeren gjorde det inden for sit område, opregne en lang række initiativer, som er blevet startet inden for Arbejdsministeriets område.

Vi har i handlingsplanen for ligestilling, som blev lagt frem og diskuteret for nogle måneder siden, nævnt en del af dem, men vi er kommet videre. Mange af de aktiviteter, der dengang var på tænkestadiet, er nu i gang, de er nu gennemført. Mange af de aktiviteter, der dengang manglede bevillinger, har fået det i mellemtiden. Vi har forstærket indsatsen i forhold til det, der lå tidligere, fordi vi har viljen til at forstærke indsatsen inden for dette område.

Når vi gør det, har vi selvfølgelig en strategi. Vi har den strategi, at vi vil om- og opkvalificere kvinderne gennem uddannelse, specielt efteruddannelse. Vi vil gerne påvirke kvindernes uddannelses- og erhvervsvalg, sådan at det i højere grad retter sig mod de utraditionelle fagområder. Her kan Arbejdsformidlingen gøre en kæmpeindsats, og det vender jeg om et øjeblik tilbage til at den gør.

Men vi vil også gerne påvirke virksomhedernes måde at rekruttere på. Og så vil vi godt være med til at påvirke de lidt gammel-dags mandlige ansatte ude på virksomhederne, der ikke er så glade for at få ansat kvinder i de afdelinger, hvor mændene plejer at have dominans.

Meget af det, vi må gøre, er altså også holdningspåvirkning, og også i det lys er debatten i dag udmærket at have, fordi den kan bidrage til den holdningspåvirkning, som er en ganske væsentlig del, og hvor vi har brug for, at de store organisationer på arbejdsmarkedet spiller en aktiv og dominerende rolle.

Hvis jeg vender tilbage til Arbejdsformidlingen, er Folketinget bekendt med, at vi ud fra flaskehalsbevillingen lavede en væsentlig styrkelse af den særlige ligestillingsindsats i 1986. Vi skabte, førend SF havde forventet det, grundlag for at fordoble antallet af ligestillingskonsulenter, som var SFs forslag, men vi gjorde det lidt hurtigere; vi har urtherover bevilget midler, der gør, at vi kan forøge antallet af udviklingsprojekter. Vi har intensiveret informationsindsatsen, vejledningsindsatsen og uddannelsesaktiviteterne i AFs regi.

Igen er det ikke kun et spørgsmål om ligestillingskonsulenternes arbejde. Det er et spørgsmål om, at vi igennem uddannelsesaktiviteter for samtlige 2.000 medarbejdere i AF gør dem opmærksom på dette store problem, gør det til en del af deres naturlige, daglige arbejdsdag, at de tænker i at nedbringe den alt for store kvindearbejdsløshed.

Vi har haft en lang række informations- og oplysningsaktiviteter over for arbejdsgivere, over for organisationer, over for vejledergrupper. Vi har lavet særlige informations- og vejledningsaktiviteter over for kvinder. Vi har haft gæstelærerfunktioner med sigte på kvinder i mandefag. Vi har lavet nye, længe-revarende uddannelsesforløb for ufaglærte kvinder. Vi har udarbejdet informations- og oplysningsmateriale. Vi har lavet undersøgelser om kvinders forhold på arbejdsmarkedet. Vi har lavet konferencer og lignende. Vi har deltaget i internationalt arbejde. Alt sammen med det formål, at arbejdsformidlingssystemet skal være så godt rustet som overhovedet muligt med henblik på indsatsen for at nedbringe arbejdsløsheden for mænd og kvinder, men især for kvinder, fordi det er for dem, det er det største problem.

[Arbejdsministeren]

Inden for arbejdsmarkedsuddannelserne vil jeg godt pege på en lang række særlige ligestillingsrettede aktiviteter. Der foregår pædagogisk udviklingsarbejde og erfaringsopsamling. Vi udvikler nye kursusformer, herunder længerevarende kurser med særligt henblik på kvinder. Vi laver motivationsarrangementer med det sigte at få kvinder til at søge arbejdsmarkedsuddannelserne, også på utraditionelle fagområder. Vi har lavet undervisningsprogrammer om kvinder og teknologi. Vi har lavet kurser for lærere og vejledningsmateriale, bl.a. videofilm om pædagogiske emner af særlig relevans for undervisningen af kvinder. Vi har ansat langt flere kvindelige faglærere, og vi fortsætter, vi forstærker indsatsen.

Vi har lavet udgangspunkt i Arbejdsministeriets forsøgskonto i 1986 og i 1987 gennemført eller igangsat en lang række forsøgsprojekter, der indeholder ligestillingsaspekter. Jeg har ikke tid til at nævne dem alle sammen, men jeg kan nævne bare tre eksempler for at illustrere nogle af de typer aktiviteter, vi beskæftiger os med.

Vi har lavet omskoling af arbejdsløse kvinder i Horsens til metal-, elektronik- og intern transport-områderne. Det er et projekt, der sigter på at give ufaglærte kvinder kvalifikationer, så de kan søge ind på en teknisk uddannelse eller på et job inden for et utraditionelt område med høj specialarbejdskompetence.

Vi er i København i gang med en uddannelse af arbejdsløse, ufaglærte kvinder inden for procesområdet. Det er et forløb, der sigter på at kvalificere til procesoperatørniveauet. Det er et kursus af ca. 1½ års varighed, og det bliver påbegyndt i andet halvår af 1987.

I Viborg har vi forsøg med rullende edb- og AF-centre i form af skurvogne med det formål at nå ud til landområderne med information om ny teknologi specielt i forhold til kvinderne. Samtidig laver man opfølgning med forsøg med personlig rådgivning og motivation af grupper af ledige kvinder med henblik på at ændre deres jobsøgningsmønstre og deres uddannelsesmønstre.

Jeg har i parentes bemærket for nylig sikret en del af bevillingerne til et spændende udviklingsprojekt på Teknologisk Institut.

Jeg synes, at det, statsministeren, undervisningsministeren og jeg har nævnt, viser, at

regeringen betragter kvindearbejdsløsheden som et alvorligt problem, at regeringen foruden den almindelige økonomiske politik, som i de senere år har skabt så mange nye arbejdspladser også til kvinder, og den generelle arbejdsmarkedspolitik – jeg havde nær sagt på tværs af kønnene – har gennemført og fortsat vil igangsætte en lang række aktiviteter særlig for de kvinder, der er i en vanskelig situation på arbejdsmarkedet. Når vi gør det, vil vi lægge vægt på, at den indsats, vi gennemfører, tilrettelægges ud fra kvindernes egne forudsætninger, ud fra deres egen situation. Jeg regner med, at der vil være bred enighed i Folketinget om, at vi skal forstærke indsatsen for at nedbringe kvindearbejdsløsheden.

Forhandling

Jytte Andersen (S):

Jeg vil selvfølgelig først sige tak til de tre ministre, der har svaret. Så kan vi altid komme tilbage til, hvor tilfredsstillende besvarelsenerne har været.

Kvinder skal ikke være bænkevarmere på arbejdsmarkedet. De skal igennem en egentlig garanti for uddannelse og beskæftigelse sikres uddannelse og arbejde, altså en egentlig beskæftigelses- og uddannelsesgaranti. I Socialdemokratiet mener vi, at det haster med en sådan garanti. Det samfundsproblem, der udgøres af den stadig stigende kvindearbejdsløshed, kræver, at vi får udviklingen vendt og får iværksat grundlæggende forandringer på arbejdsmarkedet.

I dag er der, som det er blevet nævnt, 122.400 kvinder ledige. Tilgangen er ca. 110.000, og vi ved, at mange kvinder søger ind på traditionelle fagområder. Vi ved også, at en stor del af arbejdsløshedsproblemet er et uddannelsesproblem, men i modsætning til ministrene synes jeg ikke, der er så forfærdelig meget at glæde sig over, når man kigger på den uddannelsespolitiske situation. Det hænger sammen med, at vores uddannelses-systemer, de almene, de kompetencegivende og de erhvervs-kvalificerende, er belastet af lange ventelister, af nedskæringer, af optagelsesprocedurer, der udelukker kvinder, ligesom deres indhold og pædagogik ikke svarer til kvindernes forudsætninger.

Det belyses bl.a. af det faktum, at kun 30 pct. af deltagerne i arbejdsmarkedsuddannel-

[Jytte Andersen]

serne er kvinder, til trods for at kvinderne udgør 60 pct. af de ledige og 70 pct. af de langtidsledige.

Kvinderne befinder sig også på bunden af jobhierarkiet. Cirka halvdelen af den kvindelige arbejdskraft er placeret i den offentlige sektor, og 70 pct. af kvinderne tjener under 100.000 kr. i årsløn. Det siger dog noget om placeringen på arbejdsmarkedet.

Kvindernes private løsning på dobbeltarbejde er deltidsarbejde, og dette er en medvirkende årsag til at fastholde et kønsopdelt arbejdsmarked, som beskæftigelsesudviklingen – selv om den har været god – stort set er gledet uden om, og som yderligere vil blive indskrænket på grund af den offentlige sektors slankekur.

Kvinder har ret til uddannelse og arbejde, og det haster som sagt med nogle holdbare beslutninger af mere vidtrækkende karakter. Kvinder er kommet på arbejdsmarkedet for at blive. Arbejdsmarkedet har også brug for den intelligensreserve, kvinderne repræsenterer. I de senere år er der iværksat mange udviklingsarbejder, mange forsøgsprojekter, som arbejdsministeren og undervisningsministeren brugte meget tid på at omtale. Det er kun beskedne bidrag til at afhjælpe kvindearbejdsløsheden, men det er værdifulde bidrag til at finde undervisningsmetoder, som skal indgå i de forandringer, der skal ske i det ordinære uddannelses- og arbejdsmarkedssystem.

Jeg synes, at erfaringer fra daghøjskoler, jern- og teknologiprojektet i Århus, Teknologisk Institut, BRYT-projektet, Danske Kvinders Nationalråd og mange andres forsøgsarbejde og udviklingsarbejde er fantastisk værdifulde, når vi skal træffe beslutning om det generelle og ordinære system.

Det er typisk, at mange af de gode ting hviler på et meget spinkelt bevillingsgrundlag og lidt diplomatisk sagt hviler på det system, som går ud på, om arbejdsministeren og undervisningsministeren synes, det er godt eller ikke godt. Det er klart, at det ikke giver tilfredsstillende rammer for det arbejde, der skal foregå. Det er den ene side af sagen.

Den anden side af sagen er, at til trods for at der blev brugt 15–20 minutter til at opremse de mange projekter, når de ikke ud til en meget stor gruppe af de arbejdsløse. Ligestillingsrådet har på et tidspunkt foretaget et skøn over, hvor mange de når ud til, og det

siger, det er nogle hundrede. De projekter på Teknologisk Institut og på Specialarbejder-skolen i Århus, arbejdsministeren nævnte, siger rådet højst når ud til 30–35, og det er altså 122.400 arbejdsløse kvinder, der er tale om.

Uanset hvor mange småprojekter vi synes er gode og rigtige, er det ikke en løsning på arbejdsløshedsproblemet. Det er derfor, vi synes i Socialdemokratiet, at behovet for generelle forandringer både på kort sigt og på lidt længere sigt trænger sig på. Vi synes ikke, det er rimeligt, at det samfundsproblem, som kvindearbejdsløsheden er, skal løses igennem småbevillinger og hovsapolitik.

Vores systemer skal simpelt hen omstilles til kvinder, til kvinders værdier, til kvinders kvaliteter og til kvinders behov. Det skal gøres i daginstitutioner, folkeskoler, gymnasier, som i langt højere grad skal satse på at styrke forståelsen for kvinders og mænds ligesteværd. Det skal gøres igennem særlige foranstaltninger for at få kvinder ind i uddannelser, men der skal også være praktikpladsgarantier i den anden ende.

Der skal ske en styrkelse af efteruddannelserne, hr. undervisningsminister, både af lærere og af studievejledere. Der er mig bekendt 8.000 gymnasielærere, og så forslår det jo ikke så meget, at 320 af dem er kommet på kursus.

Arbejdsmarkedsuddannelserne står også over for store forandringer, der skal åbne uddannelserne for kvinder. Kvinder skal have andel i kurserne i overensstemmelse med deres andel af arbejdsløsheden i det pågældende amt. Almene og jobkvalificerende fag bør indgå i et integreret uddannelsesforløb af længere varighed og med indbygget praktik. Så længe skolerne kun har mandlige lærere og pædagogikken er under forandring, mener vi, at der bør ansættes kvinder som dobbeltlærere, og at projektledere bør være katalysatorer i systemet, medens det er under forandring. I øvrigt synes vi, at 10 pct.s-reglen, altså sygdomsreglen, skulle oplødes. Den rammer specielt kvinder, der jo skal passe deres syge børn.

Vejlednings- og motivationskurser skal tilbydes senest fire måneder efter ledighedsperiodens indtræden, og det opsøgende arbejde bør styrkes. Erhvervspolitikken skal tilgodese behovet på arbejdspladser, der kan besættes af kvindelig arbejdskraft. Hvor der

[Jytte Andersen]

direkte eller indirekte indgår offentlige midler, skal der stilles krav om en ansættelsespolitik, der tilgodeser kvinderne i det lokale område. Oplysning, information og viden er væsentlige elementer i en politisk strategi til fremme af en reel ligestilling mellem mænd og kvinder på arbejdsmarkedet.

Vi skal med andre ord skabe grundlag for nye holdninger til kvinder og nye holdninger hos kvinder og samtidig fastholde begge køns særlige kvaliteter og værdier. I øvrigt er det vigtigt med viden for at skabe det nødvendige beslutningsgrundlag.

Jeg skal derfor på Socialdemokratiets, Det Konservative Folkepartis, Venstres, SFs, Det Radikale Venstres, CDs, Kristeligt Folkepartis og Venstresocialisternes vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

- »Folketinget opfordrer regeringen til
- at forstærke bestræbelserne for at skaffe arbejdsløse kvinder reelle muligheder for uddannelse og arbejde, bl.a. gennem særlige foranstaltninger, der er tilrettelagt med hensyntagen til kvindernes særlige situation med henblik på ligestilling på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet og
 - at iværksætte en undersøgelse over igangværende forsøgs- og udviklingsprojekter for arbejdsløse kvinder med henblik på at fremsætte forslag til ændringer inden 1. januar 1988 i det ordinære uddannelses- og arbejdsmarkedssystem, så dette bliver i overensstemmelse med de indhøstede erfaringer.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 50).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i de videre forhandlinger.

Connie Hedegaard (KF):

Ud over den sædvanlige tak til ministrene for en meget grundig og oplysende besvarelse af forespørgslen synes jeg, der er grund til at takke forespørgerne. Der er grund til at sige tak til Socialdemokratiet, fordi man giver regeringen lejlighed til at fremhæve sin

store indsats på dette meget centrale og vigtige område.

Det må være det, debatten kommer til at koncentrere sig om, for selv om der var mange ord og hensigter, vi kunne være enige med socialdemokraterne i, synes jeg ikke, Socialdemokratiet brillerede med særlig mange konkrete forslag i det indlæg, der netop er holdt.

Desværre er problemet med den alt, alt for høje kvindearbejdsløshed så iøjnefaldende og så stort, at ingen kan overse det. Årsagerne kan vi formentlig nå til enighed om: manglende uddannelse kombineret med »forkerte« uddannelser og holdningsmæssige barrierer hos kvinderne selv inden for visse fag og desværre stadig på alt for mange arbejdspladser.

Jeg skal forsøge at undgå en gentagelse af de tre ministres besvarelser, der klart viser, hvor vældig mange ting denne regering allerede har sat i værk. Først vil jeg gerne sige noget om kvindearbejdsløshedens sammensætning og udvikling.

Det har væretævnt, at kvinderne selvsagt har haft del i den generelle beskæftigelsesfremgang, selv om mændene har fået broderparten. Men det er værd at hæfte sig ved, at hvor den generelle arbejdsløshed i det sidste år faldt med 1 pct., så dækker dette tal over et fald i kvindernes arbejdsløshed på hele 6 pct., mens mændenes arbejdsløshed desværre steg med 4 pct.

Især synes jeg, det er værd at bemærke, at for kvinder mellem 16 og 24 år er faldet i ledigheden i denne periode på 10 pct. Det er også værd at bemærke, at hvor kvinderne typisk har været markant længere ledige end mændene, er der nu også her en positiv udvikling i gang i retning af, at stadig flere af de arbejdsløse kvinder er berørt af korttidsledighed.

Må jeg for at sætte denne udvikling lidt i perspektiv minde om, at hvor kvindearbejdsløsheden de sidste fire år har været støt faldende, oplevede vi i 1970erne og i begyndelsen af 1980erne den stik modsatte tendens: fra 1977 til 1982 steg kvindearbejdsløsheden fra 72.900 til 121.800. Det er en udvikling, der er så meget mere beskæmmende, som der i samme periode skete en nærmest eksplosiv vækst i antallet af beskæftigede i den offentlige sektor, hvor, som fru Jytte Andersen også sagde, kvindernes beskæftigelse traditio-

[Connie Hedegaard]

nelt har været forholdsvis højere end i den private sektor.

Omvendt er det, at beskæftigelseseksplosionen under firkloverregeringen næsten udelukkende er sket i den private sektor, en af hovedårsagerne til den forholdsvis større nedgang i mændenes arbejdsløshed.

Det sidste fortæller selvfølgelig noget om, at kvinderne har de forkerte uddannelser. Det var især servicefagene, der tiltrak den kvindelige arbejdskraft, og det var også her, udviklingen skete, da den meget store tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet fandt sted.

Tallene for unge piger fortæller, at holdningerne er ved at vende og dermed også den negative udvikling. For unge piger i dag er det at tage en uddannelse for det første en naturlig ting. For det andet ser de jo i disse år, hvor de gode beskæftigelsesudsigter er, hvilket selvfølgelig også påvirker deres uddannelses- og erhvervsvalg. Alene pigernes forholdsvis store søgning til f.eks. den matematiske studentereksamen og til de tekniske skoler fortæller, at der faktisk er nogle budskaber, der er nået frem til de helt unge piger.

Det samme mønster ser man i de videregående uddannelser. Fra 1980 til 1985 steg kvindernes andel af de færdiguddannede kandidater med hele 4 pct., fra 21½ pct. til 25½ pct. Selv om andelen selvsagt burde ligge omkring 50 pct., er det dog en glædelig udvikling, og den vil blive yderligere forstærket i de kommende år. Tallene fra f.eks. lægestudiet, ingeniøruddannelserne og andre traditionelt mandligt dominerede uddannelser viser det.

Selv om problemerne ikke hermed er løst, er det dog nogle tendenser hos de unge piger, som det er værd at glæde sig over.

En ting er perspektivrige uddannelser. Noget andet er desværre jobmulighederne reelt. Tallene viser, at der for piger, der tager springet ind i utraditionelle mandefag, stadig er slag, der skal slås. Men også her ved vi dog, at de kvinder, der i disse år og i de foregående år er gået i spidsen, til stadighed har nedbrudt barrierer til gavn for den unge generation af piger, der nu er på vej ind i erhvervslivet. Hele tiden nås der nye og positive resultater.

Stadig flere arbejdsgivere får øjnene op for, at de med fordel kan ansætte kvinder også dér, hvor de ikke før har gjort det. Vi

kan ikke stærkt nok tilskynde arbejdsgiverne til at forøge bestræbelserne på at ansætte flere kvinder. De får en utrolig dygtig, stabil, omhyggelig og kreativ arbejdskraft.

Når jeg nævner dette, er det for at sige, at selv om problemerne stadig er meget store, skal vi passe på ikke at overreagere, f.eks. ved at lave diverse tvangsforanstaltninger. De holdninger, der skal og må ændres, for kvinder bliver fuldstændig ligestillet på arbejdsmarkedet, skal ikke ændres kunstigt på overfladen ved f.eks. positiv særbehandling.

Holdningerne skal ændres ved for det første at give kvinderne den uddannelsesbaggrund og den vejledning, der skal til for at bryde det alt for traditionelle mønster, for det andet at få iværksat selvforstærkende cirkler, som baner vejen for andre kvinder. Vi skal gøre kvinderne i stand til at kunne, men det er kvinderne selv, der skal vise, at de kan.

Positiv særbehandling vil efter vores opfattelse være skadelig for den unge generation af kvinder, der nu nyder frugterne af de slag, kvinder for dem har måttet slå, for at kvinder kunne blive respekteret og få lejlighed til at gøre sig gældende på lige fod med mændene på egne præmisser. Det, der skal til, er en række særlige foranstaltninger, hvor selvsagt den offentlige sektor bør gå forrest i sin ansættelsespolitik.

For de unge kvinder er det centrale uddannelsesvalg og indholdet og opbygningen af uddannelserne. Pigerne skal motiveres til at foretage reelle uddannelses- og erhvervsvalg, til at tage uddannelser med beskæftigelses- og karrieremuligheder og til at bruge uddannelsen efter endt uddannelse.

Undervisningsministeren nævnte det vigtige i at lægge fagene og undervisningen til rette, så de har appel til pigerne. Især inden for fag som fysik og edb, tekniske fag osv. er der behov for, at tingene gøres bedre end i dag. Det gælder alle niveauer i uddannelses-systemet og må selvsagt også inkludere lærernes og vejledernes indsigt i disse problemstillinger og muligheder. Som fremhævet af ministeren er der en masse forsøg i gang, som vi nu skal høre erfaringer af.

Hvad gruppen af de lidt ældre unge kvinder angår, må incitamentet med forhøjet kontanthjælp forventes at være virkningsfuldt. Ligesådan med udvidelsen af målgruppen for kommunernes særlige beskæftigelses-

[Connie Hedegaard]

midler, som nu kan bruges for unge op til 30 år samt til andre særligt udsatte grupper, det vil sige specielt kvinderne.

Denne større fleksibilitet i den lokale indsats imod ledigheden er vi overbevist om vil have stor effekt især for gruppen af 25-30-årige, som desværre aldrig kom i gang med en uddannelse. For denne gruppe gælder endvidere det glædelige, at erfaringerne med uddannelsesyddelsesordningen viser, at det især er dem, der føler sig motiveret til at bruge ledighedsperioder til videre uddannelse.

Her kniber det lidt med de ældre kvinder, som har gået ledige i et stykke tid. Ofte er der tale om ufaglærte kvinder, hvis erhvervs-mæssige erfaring er tilknyttet et erhverv med svigtende beskæftigelsesmuligheder.

Hvis Socialdemokratiet i dag kunne komme med nye forslag til indsatsen over for denne gruppe, ville det være overordentlig glædeligt. Vi synes, at et oplagt sted at prioritere indsatsen er i fagbevægelsen, som mere konstruktivt end hidtil burde anbefale medlemmerne uddannelse i ledighedsperioder. Der er faktisk mange muligheder og tilbud. Opgaven er at skabe motivation hos en gruppe kvinder, som måske har opgivet nogen sinde at komme på en skolebænk igen. Her påhviler der organisationerne et kæmpeansvar med hensyn til måden, tilbudene tilrettelægges og sælges på.

Derudover kan man håbe, at arbejdsgiverens interesse, efterhånden som tilgangen af unge til arbejdsmarkedet mindskes, også for den lidt ældre arbejdskraft vil øges. Her må arbejdsgivernes indstilling næsten automatisk blive ændret.

Netop denne problemstilling illustrerer meget klart, at den generelle beskæftigelsesfremmende politik trods alt er det mest effektfulde middel. Samtidig vil større fleksibilitet, hvad arbejdstid og arbejdets tilrettelæggelse angår, samt muligheder for deltid være ønskeligt for netop de ældre kvindelige ledige. Også her kunne man godt ønske sig større forståelse for denne gruppes ønsker og behov fra såvel visse partiers som organisationers side.

Selv om mange positive ting er i gang, er problemet kvindearbejdsløshed fortsat meget alvorligt. Det erkender alle, men selv om problemerne altså ikke er løst, er der også for kvinderne grund til at se mere optimistisk på den fremtidige udvikling på arbejdsmar-

kedet. Masser af ting er sat i værk, masser af mure er gennembrudt, masser af holdningsændringer er i gang. Alt sammen vil det, tror vi, kombineret med kvindernes egen indsats få den positive udvikling også i bekæmpelsen af kvindearbejdsløsheden til at accelerere.

Elsebeth Kock-Petersen (V):

Den bedste indsats, vi overhovedet kan gøre imod kvindearbejdsløsheden, er selvfølgelig at gennemføre og fastholde en politik, der generelt forbedrer beskæftigelsessituationen. I denne forbindelse kunne det være fristende polemisk at bemærke, at det ikke er en politik, der har fået Socialdemokratiets støtte, når regeringen med effekt har ført sine forslag og virkemidler ud i livet.

Når vi skal se rent statistisk på kvindearbejdsløsheden, viser nogle af de senere tal, at problemet tilsyneladende er ved at aftage. Men jeg tror ikke, vi skal nøjes med at måle kvindearbejdsløsheden rent statistisk, for der er ikke nogen tvivl om, at uanset om der var - havde jeg nær sagt - 50 pct. mænd og 50 pct. kvinder, ville der stadig væk være brug for at arbejde med de fordomme og holdninger, der er med til at begrænse kvindernes uddannelses- og erhvervsvalg. De fordomme og holdninger er man kommet et godt stykke videre med at nedbryde, men der er langt endnu, ikke kun når det drejer sig om arbejdsgivere, men selvfølgelig også de unge selv, familien, kolleger, og hvem der ellers er blevet nævnt.

De holdninger er der brug for at arbejde med, også uanset kvindearbejdsløshedens størrelse, uanset hvor stor en del den udgør af den totale arbejdsløshed, men sådan set også uanset hvor stor arbejdsløsheden for kvinderne reelt er. Derfor synes jeg, at diskussionen her kommer til at overlape den diskussion, vi havde i forbindelse med regeringens ligestillingsplan, og sådan set også den diskussion, vi havde i forbindelse med SFs forslag om ligestillingskonsulenter.

Under alle omstændigheder fører det med sig, at vi på ny får præsenteret og også ajourført de aktiviteter, der er i gang, hovedsagelig inden for Arbejdsministeriets område og Undervisningsministeriets område. Jeg synes, det er vældig værdifuldt, at man dér er i gang over en bred front.

[Elsebeth Kock-Petersen]

Der er en ting, vi yderligere skal være opmærksom på, og det er alle de aktiviteter, der foregår lokalt. Det kan være vældig forskelligt, hvordan man griber det an, men jeg synes i høj grad, det er indtrykket, at man i mange kommuner prøver specielt at løse nogle af de problemer, de unge kvinder har.

Jeg kan give Venstres tilslutning til, at det arbejde bliver forstærket, som det også er nævnt i forslaget om motiveret dagsorden. Jeg tror, at man skal fortsætte i de to ministerier over den brede front, man er i gang med.

Jeg synes imidlertid, der kan være grund til at fremhæve et par principper, som er grundlæggende for det arbejde, der skal udføres her.

Jeg synes, det er vigtigt at slå fast, at vi hele tiden skal holde os for øje, at det ikke kan være meningen med den politik, vi lægger til rette, at kvinder helst skal blive ligestemte mænd. Så var det hele faktisk meget nemmere. Vi skal sørge for fortsat, eller rettere: vi skal anstrenge os lidt mere for at tage udgangspunkt i det, der er kvindernes præmisser.

Man kunne nævne forskellige grupper. Jeg vil godt nævne to. For det første den, vi kalder de ældre ungdomsarbejdsløse, hvor opgaven kan synes vanskelig og uoverskuelig. Jeg tror, at man dér har behov for at anstrenge sig meget for at tage udgangspunkt i deres præmisser.

En anden gruppe, hvor vi vel aldrig bliver dygtige nok, er indvandrerkvinder, hvor opgaven også kan synes uoverskuelig på grund af de kulturelle forskelle. Jeg tror, der kan være brug for, at vi anstrenger os for at sætte os i deres situation og overveje, om deres præmisser er sådan, at de tilbud, vi giver, i langt højere grad kan være noget, der tiltrækker.

Jeg vil også godt nævne et andet princip, jeg mener skal være grundlæggende for arbejdet: vi skal ikke tro, det er muligt at finde én sand fremgangsmåde til at påvirke kvindernes holdninger. Jeg tror rent ud sagt, at ligegyldigt hvor mange ordninger og forsøg og projekter, vi laver, og erfaringer, vi indsamler – det synes jeg er godt – skal vi ikke bilde os ind, at vi kan finde én bestemt rigtig og sand måde at påvirke kvindernes holdninger på. Ikke bare på grund af det mere banale, at kvinder jo er forskellige, men mere på

grund af, at jeg tror, at kvindenerationerne er ret så forskellige. Jeg tror, at det er meget forskellige holdninger, hvis vi ser på den ældre generation eller den midaldrende generation, den yngre eller den helt unge generation.

Derfor tror jeg, det er lidt forskellige fremgangsmåder, man skal bruge. Og derfor tror jeg, vi skal være varsomme med at låse os fast på, at der er én bestemt og rigtig måde, vi så finder frem til, der er virkelig effektiv, og så fastlåser vi den og kører frem med den. Det tror jeg ikke vil være nogen god idé.

Jeg vil godt nævne det tredje princip, som jeg vil håbe vi kan holde os for øje: at vi ikke her i huset og heller ikke ude omkring som Folketing og politikere diskuterer på en sådan facon, at vi i virkeligheden kommer til at nedvurdere det, jeg vil kalde de kvindelige værdier. Tværtimod synes jeg, der er brug for en omprioritering i nogle af de ting, vi lægger vægt på i vores tilværelse. Vi politikere skal passe på, at vi ikke en gang imellem tror, at det kun er erhvervsvalg og uddannelsesvalg og karrierevalg, der skal være i hovedet på folk.

Hvis jeg må sige det på en lidt anden facon: det feminine, det kvindelige, særkende har altid været kvaliteten. Det maskuline særkende har altid været ambitionen. Og efter at vi kvinder er begyndt at gå betydelig mere op i ambitionen, uden at mændene i hvert fald tilsvarende er begyndt at gå op i kvaliteten, er der blevet lidt mindre plads til kvaliteten.

Derfor vil jeg advare en lille smule imod, at vi politikere vil en masse med kvinderne. Jeg tror, at de unge kvinder i dag har nogle ret klare forventninger og synspunkter. Vel skal vi påvirke – det skal vi – og vel skal vi åbne nye verdener og åbne døre, men jeg tror, vi stadig væk skal gøre det med respekt også for det, jeg vil kalde de kvalitetsmæssige kvindelige værdier. Jeg er ikke sikker på, at det er kvinderne, der i sidste ende taber ved det.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

På nær den flotte slutning er det som at høre en grammofonplade, der kører i den samme rille, synes jeg. Statsministeren starte-

[Elisabeth Bruun Olesen]

de, så kom undervisningsministeren, så kom arbejdsministeren, så kom fru Connie Hedegaard og så fru Elsebeth Kock-Petersen. Alle sammens tale var koncentreret omkring det at ændre kvinders erhvervsvalg. Kvinders erhvervsvalg er for snævert, blev der sagt. Det er også rigtigt, men det er alt for snævert en tankegang at bruge så meget tid på og at centrere så meget omkring.

Hvis alle de kvinder, der var arbejdsløse, skulle ind i de såkaldte beskæftigelsesfag, nemlig mandefagene, skulle 120.000 kvinder derind. Det er der jo ikke plads til.

Der er ikke én eneste, der har sagt, at kvinder i mandefagene er meget mere arbejdsløse end mændene. Forskellen er endda utrolig iøjnefaldende. Tal kan vendes og drejes på mange måder, men ligegyldigt hvordan man vender og drejer dem, er sandheden, at kvinder inden for mandefagene har en arbejdsløshedsprocent på op imod tre gange så meget som mændene.

Så kan man spørge sig selv: er det bedst at være arbejdsløs metalarbejder eller at være arbejdsløs HK'er? Jeg vil ikke med det sige, at kvinder ikke skal blive metalarbejdere. Jeg vil sige, at det er løgn og latin eller det er ikke sandfærdigt, hvis man siger, at de kvinder, der bliver metalarbejdere, får job. Det gør de nemlig ikke. De bliver arbejdsløse. Arbejdsløshedsprocenten er på omkring 20.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Fuld beskæftigelse er naturligvis det bedste udgangspunkt for, at kvinder kan udnytte mulighederne for uddannelse, job og erhverv. Et af de største ulighedsproblemer, kvinderne står over for, er arbejdsløsheden, for uden job, der betrykker ens tilværelse og gør uafhængig, kan man ikke klare sig selv; man er ikke i stand til at forsørge sig selv, og så er man ilde stillet.

De generelle angreb på arbejdsløshedsdagpengene, især for langtidsledige, hvor kvinderne udgør 70 pct., skal jeg vende tilbage til.

Fuld beskæftigelse får vi efter SF's mening ikke, før vi sætter ind med en generel arbejdstidsnedsættelse, indførelse af sabbatar, betalt frihed til uddannelse, opprioriterer uddannelse, forskning m.m.

Kvindernes ulige stilling kan ikke skilles fra den generelle politik, der føres i landet.

Men det betyder sandelig ikke, at der ikke skal gøres en særindsats, for det er vi nødt til. Man er nødt til at gøre begge dele. Det er, som om vi i udgangspunktet er enige, både statsministeren og flere af de borgerlige partiers ordførere, i alt fald fru Elsebeth Kock-Petersen. Vi er uenige om den generelle politik, det er noget andet, men det her kan ikke adskilles fra det.

Jeg har lyst til at tage fat i lidt andre ting, som der ikke har været talt om. F.eks. er daginstitutionsdækningen her i landet stadig væk for dårlig, og det er stadig væk kvinderne, der må bøde med hensyn til job og med hensyn til dagpenge, såfremt de ikke kan få passet deres børn. Det er et oplagt tema også i denne diskussion, hvorfor unge kvinder ikke går ind på visse uddannelser. Hvorfor går de ikke ind på visse job? Jamen det er måske, fordi de absolut ikke kan være med i ræset, og når de står og ikke kan få passet deres børn, er den helt gal.

Det, at vi siger, at kvinderne må tilpasse sig arbejdsmarkedet, kan godt vise sig at være en fejlslutning, men jeg synes ikke, man skal afvise – endnu ikke i alt fald – at det er vigtigt, at kvinder går ind i utraditionelle fag. Så kan vi håbe på, at mændene også vil gøre det, sådan at vi kan få den kobling, som ikke mindst fru Elsebeth Kock-Petersen var inde på, at vi bevarer menneskeligheden i stedet for at sætte ambitioner over det at have omsorg for hinanden.

Det står mere og mere klart, at dér, hvor kvinder går ind i utraditionelle erhverv, er de de første, der bliver fyret. Jeg skal ikke gå nærmere ind på tal; fru Elisabeth Bruun Olesen har været oppe og nævne det. Vi kan bevise det med undersøgelser, der ligger foran os: arbejdsløsheden er procentvis langt større blandt kvinder, der går ind i utraditionelle erhverv, end blandt mænd.

Det mener jeg siger noget om holdningspåvirkning over for mændene, som arbejdsministeren heldigvis var den, der først tog op. Det er traditionelt arbejdsgivere både i den private og den offentlige sektor. Det må vi simpelt hen gøre noget ved. Jeg ved ikke, hvordan man gør det. Vi kan forsøge at lave OBS-udsendelser i fjernsyn og radio, og vi kan dynde dem til med pjecer osv. Dansk Arbejdsgiverforening forsøger selv at påvirke, men ikke desto mindre er det noget af det mest forbenede at komme igennem med

[Lilli Gyldenkilde]

ud til arbejdsgiverne. De vurderer anderledes.

Så må vi kigge på, hvorfor arbejdsgiverne gør det. Jamen det er jo fordi halvdelen af himlen er kvinder. Over halvdelen af befolkningen i Danmark er kvinder. Ikke desto mindre er alt indrettet på, at det er mænd, der skal til. Det er dér, vi skal være vakse og sige: nu må vi se på, hvor kernen i hele det problem er. Den er blandt andet dér. Og så må vi forsøge at påvirke.

Som sagt kan jeg ikke alle løsningerne, men mange gange kan det i hvert fald hjælpe, at man sætter fingeren på punktet for så at koncentrere sig om det og hitte ud af i fællesskab, hvad vi gør ved det her, for det er dér, problemet er.

Vi har her i landet ligestillingslove, vi har ligelønslove. Ikke desto mindre overholdes de ikke og vil heller ikke føre til den ligestilling, der er påkrævet, uden at der gribes anderledes radikalt ind. Ikke alene bærer kvinderne arbejdsløsheden, de får også de dårligste lønninger. Vi har set nogle ligestillingssager, som berettiger, at vi har ligestillingsloven, selv om jeg mener, det er begrænset, hvad den kan bruges til.

Jeg vil godt pege på de seneste lønstatistikker, som er kommet fra Dansk Arbejdsgiverforening midt i juleferien. Derfor fik jeg tid til at gennemgå dem lidt nøjere, end jeg plejer. Deri kunne jeg se, at de seneste år er det gået tilbage med hensyn til løn til kvinder set i forhold til løn til mænd. Igen må man sige, at alting er indrettet på mænd, men det kan ikke nytte noget, at vi bliver ved med bare at se på det.

Ved det seneste overenskomstresultat, hvor f.eks. arbejdstidsnedsættelsen fik et lille næk, blev garantilønnen ikke indført. Det var derfor ikke til særlig hjælp for kvindernes ligestilling. Men igen: det er jo også mænd, der forhandler. Det er et punkt, vi igen må have fat i.

Jamen er der ikke spor positivt at sige? Jo, det er der, men det er ikke meget. Jeg skal selvfølgelig ikke være utilfreds med, at arbejdsministeren nævner, at vi har fået ligestillingskonsulenter i det her land, ikke mindst på initiativ fra SF. Jeg er selvfølgelig glad for, at det er lykkedes. Men det er heller ikke nok; det ved vi også.

Jeg bemærkede, at arbejdsministeren sagde, som han har sagt tidligere, at hele AF-sy-

stemet må geares anderledes ind på de her ting. Ja, det er vi enige om, men det tror jeg heller ikke er nok.

Jeg skal senere vende tilbage til en liste, jeg har som bilag og som jeg ikke ved om jeg når at læse op i første omgang, hvor jeg peger på nogle tiltag, vi kunne gøre.

Jeg mener, at de mange forsøgsordninger med hensyn til uddannelse og jobsøgning for især kortuddannede og ufaglærte nu må være ved at være så afprøvede, at de kan gøres mere reelle. Forsøgsperioden må være slut på en del af de områder, nu skal der evalueres, og så må vi have det kørt ind i nogle mere generelle systemer for de her grupper.

Jeg skal heller ikke undlade at sige et par ord om den umulige måde, uddannelses- og iværksætterloven blev lavet på. Det er en god lov, det er rigtigt; ingen skal have utak for det. Det er i øvrigt noget, vi har råbt op om i årevis.

Arbejdsløse skal selvfølgelig have lov til at uddanne sig, mens de går arbejdsløse. Det kan der ikke være tvivl om. Ellers bliver det hele tiden dem, der står med de dårligste uddannelser, der bliver ved med at hænge bagud, og det er der ingen der kan være tjent med. Men når man indfører det, samtidig med at man graduerer dagpengene, har man lagt en sådan bestemmelse for had og med god grund. Det er helt meningsløst at opfordre ledige til uddannelse – hvis de kan få en uddannelsesplads – når takken er, at de, hvis ikke de lige står med et job på hånden, når de er færdige, kommer på graduerede dagpenge.

Uanset om man synes, ideen med uddannelse til arbejdsløse er rigtig, betyder det, at man uværgerlig kommer ud i diskussioner om den ustandselig og tager pippet fra folk. De tør ikke gå ind i det her, for herregud, det er jo lige meget, vi står bagefter ikke spor bedre, for så kommer vi på graduerede dagpenge. Skal vi ikke hellere prøve at finde et ufaglært kvindejob igen og se, om ikke det går et stykke tid?

Vi må ud af den situation, og det kan gøres. Jeg vil pege på, at vi er kommet med bud på, hvordan man kunne lave en bedre uddannelseslov. Det har vi gjort i beslutningsforslag nr. B 36 og nr. B 37. Dér har vi opridset nogle retningslinjer, som vi synes der skal arbejdes ud fra, uden at have lagt os fast på, hvordan det skal se ud i alle detaljer.

[Lilli Gyldenkilde]

Vi er meget optaget af at få samtaler og få gode råd fra alle sider om, hvordan vi gør det her, for vi ønsker inderligt, at vi får en uddannelseslov, som de arbejdsløse kan bruge. Langt over halvdelen af de arbejdsløse vil blive kvinder dér, hvor det ikke allerede er det i de forskellige grupperinger.

Jeg skal også nævne, at vi her i landet har konsulenter for landbrug og visse erhverv. Jeg synes, tiden er inde til, at vi finder nogle modeller frem for, hvordan vi kan lave en konsulentordning for erhvervsledere, erhvervskvinder, iværksætterkvinder, som kan sætte noget i gang, som kan hjælpe dem igennem papirmøllen og igennem den meget træge, meget tunge mandeverden, de begiver sig ind i.

Jeg har desværre ikke mere taletid, men kommer igen i anden omgang.

Estrup (RV):

Det er nemt at give et rammende signalement af kvindearbejdsløsheden. Det er derimod svært at gøre noget effektivt, og på mange områder må man vel nærmest sige, at vi i øjeblikket søger i blinde. Det er efter min mening det, dagens debat drejer sig om: hvordan kommer vi ud af den situation, hvor vi dårlig ved hvad vi gør?

Med hensyn til kvindearbejdsløsheden ved vi, at ca. 45 pct. af arbejdsstyrken er kvinder, men næsten 60 pct. af ledigheden bæres af kvinder. Det er i en nøddeskal problemet. Hvis man dertil føjer, at kvinderne har et langt tungere ledighedsforløb end mændene, har man dermed peget på nogle af de væsentlige problemer. Kvindernes ledighedsperioder er i gennemsnit væsentlig længere end mændenes. Ser man på det begreb, der hedder ledighedsgraden, som altså er den andel af året, en person i gennemsnit er ledig, er tallet 0,35, når det drejer sig om kvinderne, og 0,28, når det drejer sig om mændene.

Samtidig kan vi se, som det har været bemærket fra anden side i dag, at der har været en glædelig udvikling i 1986 og også i de første måneder af 1987. Vi har haft et fald i de sidste 12 måneder på ca. 10.000 i antallet af kvinder, der er arbejdsløse, og det er overraskende, fordi vi samtdig har haft en stigning for mændenes vedkommende på 5.000.

Vi har også haft en nedgang i det, man kunne kalde overrepræsentationen af kvinder

blandt de arbejdsløse, hvor der hidtil har været et meget stort antal kvinder. Vi har nu fået sænket det tal, også inden for de sidste 12 måneder, med 14.000. Og vi har haft noget, som måske er særlig overraskende: et fald i deltidsfrekvensen for kvinder.

Alt dette er jo gode ting, der trækker i den rigtige retning. Det skal på den anden side ikke misforstås. Problemet er tungt nok endda. Det, som er essensen af det, og grunden til, at jeg bringer det frem, er: ved vi egentlig, hvad årsagen til den gunstige udvikling er? Er vi overhovedet i stand til at sige: her har vi den væsentlige faktor? Er det den almindelige gunstige beskæftigelsesudvikling? Det er der ikke noget der tyder på, for så skulle det også være gået bedre for mændene. Er det måske nogle af de projekter, vi har sat i gang? Vi ved vel egentlig ikke, hvad årsagen er.

Dermed er vi fremme ved noget, som efter min mening berøres i det brev, ordførerne har fået fra Danske Kvinders Nationalråd: analysemateriale og forståelsen omkring kvindearbejdsløsheden er for dårlig. Jeg synes godt, man kunne forvente, at Arbejdsministeriet i højere grad målrettede indsatsen på dette område, som vi ved er helt centralt i ledighedsbekæmpelsen, sådan at man mere løbende var i stand til at følge udviklingen og med jævne mellemrum fik analyser af, hvorfor udviklingen gik i den retning, den faktisk har gjort.

Hovedproblemet kender vi selvfølgelig i store træk. Det har været beskrevet i mange analyser, og det er også gjort i dag. Det er selvfølgelig de gennemsnitligt meget korte grunduddannelser hos kvinderne, i mange tilfælde ikke mere end syv år, et særligt problem for de over 40-årige kvinder på arbejdsmarkedet, som oven i købet er den gruppe, hvor erhvervsfrekvensen stiger i øjeblikket på grund af den såkaldte generationseffekt. Det er i tilgift selvfølgelig også et spørgsmål om lav selvtilid. Det er et spørgsmål om, at man ønsker job frem for uddannelse, og at der som en synd fra gammel tid ligger et ensidigt erhvervsvalg med en masse forklaringer, herunder familiemønstre og andre ting, vi har meget svært ved at gøre noget ved.

Nogle af de initiativer, der er taget, er oplagte. Vi har prøvet på forskellig led at bygge bro over uddannelseskloften. Det er bl.a. sket gennem den lovgivning, vi gennemførte for

[Estrup]

et års tid siden, hvor man udvidede mulighederne for at tage uddannelse under ledighed, et klart positivt initiativ. Det er også sket med det såkaldte 10-punkts program, hvor en masse forsøg, herunder mulighed for at finansiere daghøjskoler, er sat i gang. Det er selvfølgelig også sket i forbindelse med loven om uddannelsesstilbud til langtidsledige, den, fru Lilli Gyldenkilde var inde på før.

Jeg er enig så langt, at vi har brug for ændringer på dette område. Vi har kunnet gøre nogle erfaringer. Uddannelsesstilbudene, ikke mindst til gruppen af kvinder med for lille uddannelse i forhold til kravene i dag, er formentlig ikke gode nok. Vi skal prøve på at gøre det bedre på det område. Det er noget af det, den kommende tid skal bruges til.

Men problemet er der naturligvis, uanset hvad vi måtte kunne gøre omkring loven om uddannelsesstilbud. Vi har brug for at kunne igangsætte omskolingsinitiativer. Vi har set eksempler på, at det kan nytte, f.eks. de kurser, Teknologisk Institut har sat i gang om edb, hvor 90 pct. kommer i beskæftigelse.

Det er nogle af de veje, vi gerne skulle gå videre ad. Spørgsmålet er, om vi har andre end sådanne enkeltstående eksempler, og hvor langt den type af kurser kan bære, når vi sender et større antal elever igennem dem.

Så er spørgsmålet naturligvis også, hvordan vi finder beskæftigelsesmuligheder bagefter. Det er rigtigt, som arbejdsministeren var inde på, at der er taget initiativer for at styrke vejledningsindsatsen. Vi ved også, at ligestillingskonsulenterne er en betydelig del af denne indsats.

Det er oplagt, at der skal gøres mere inden for Arbejdsformidlingen. Hele indsatsen må gå imod at stimulere motivation, stimulere selvtillid. Problemet er: hvordan kan vi gøre det? Hvad er den rette vej? Vi skal have en holdningsændring hos kvinderne med hensyn til erhvervsvalget, men også hos arbejdsgiverne i relation til deres interesse for at beskæftige kvindelig arbejdskraft. Hvordan gør vi det?

Derfor er vi i meget høj grad i en situation, hvor vi har brug for at samle, få et overblik over de initiativer, der er taget, men først og fremmest få en vurdering af, hvilke af initiativerne der kan bære. Vi har i meget høj grad den situation i øjeblikket, som jeg startede med at sige, at vi søger i blinde i forskellige retninger, som hver især kan være

fornuftig, men hvor det nu gælder om at sortere. Derfor er jeg meget enig i den sidste del af den dagsorden, som blev foreslået fra socialdemokratisk side, som peger i retning af, at vi har brug for en vurdering af, hvor indsatsen skal lægges.

Jeg vil godt afslutningsvis nævne nogle initiativer, som jeg synes man burde overveje, når man nu prøver på at samle indsatsen.

For det første har vi brug for et udspil om, hvordan vi koordinerer beskæftigelsesindsatsen. Arbejdsministeren har tidligere bebudet, at der ville komme et sådant initiativ, sådan at vi kunne få nogle af de mange cigarkasser lagt sammen og få et mere målrettet system, sådan at vi var sikker på, at vi faktisk fik det ud af pengene, vi ønskede. Jeg tror, vi er mange, der ser frem til dette initiativ.

Dernæst synes jeg, man kunne overveje i højere grad som et led i denne målrettede politik at sige, at virksomheder, der inden for utraditionelle fag forsøger specielt at uddanne kvinder, forsøger at lave programmer, som skal føre til ansættelse af kvinder, har en særlig mulighed for støtte.

Som en tredje ting vil jeg nævne arbejdsmarkedsuddannelserne og specielt den erfaring, som allerede er gjort i forbindelse med AKFs rapport om efteruddannelsen for faglærte, hvor det har vist sig, at overrepræsentationen af mænd er meget betydelig. Der er 50 pct. flere mænd på kurserne, end man skulle vente, og tilsvarende 50 pct. færre kvinder, end man skulle vente. Den situation er naturligvis uholdbar. Hvis vi skal have nok ud af de midler, der sættes i arbejdsmarkedsuddannelserne, må det rettes op.

Som det sidste vil jeg nævne et emne, som var inde i debatten i går, nemlig spørgsmålet om at gøre noget specielt for kvinder i forbindelse med graviditet og barselorlov. En eller anden forsikringsordning var måske nok værd at overveje.

Det er nogle af de ting, man bør tage op.

Jeg vil blot afslutningsvis sige, at vi selvfølgelig kan stemme for den dagsorden, som fru Jytte Andersen foreslog for os alle sammen.

Bente Juncker (CD):

Jeg vil gerne sige, at CD har delt områderne imellem sig. Jeg tager undervisningsministeren, og hr. Bollmann tager arbejdsministe-

[Bente Juncker]

ren, og så tager jeg også lidt af statsministeren.

Jeg vil gerne sige tak til de tre ministre for svarene. Jeg synes, de var meget fyldestgørende. Jeg vil også gerne sige tak til fru Jytte Andersen for forespørgslen.

Statsministeren sagde ganske rigtigt, at det er et spørgsmål om holdninger, og det kan jeg tilslutte mig. Ændring af holdninger tager i hvert tilfælde noget tid.

Fru Jytte Andersen sagde, at det var en hovsapolitik, regeringen har lagt frem. Det vil jeg nu ikke tilslutte mig. I de sidste fire år er der gjort utrolig meget inden for uddannelsesområdet for at få kvinder til at gå ind i dette område og for at få kvinder til at vælge nogle fag, som ikke er særlig traditionelle for kvinder.

Statsministeren har nævnt en række områder, undervisningsministeren har også nævnt en række områder, og jeg skal på CDs vegne bare drage nogle enkelte frem.

Statsministeren sagde, at holdningerne tog tid. Det gør de også, og jeg vil gerne starte med at sige, at jeg synes, det er utrolig vigtigt, at forældrene gør sig klart, at det er uhyre vigtigt, allerede mens børnene er små, ikke at fortælle f.eks. drengene, at de kun egner sig til bestemte gøremål, f.eks. inden for job og uddannelse, og tilsvarende sige til pigerne, at de kun egner sig til særlige pigeområder. Vi bør fortælle vore børn og ganske særligt pigerne, at de har lige muligheder for uddannelse, og at de på lige fod udmærket kan konkurrere med mændene, også i tidligere tiders traditionelle mandejob.

Dermed mener jeg ikke, at vi skal gøre pigerne og drengene ens, som Socialdemokratiet f.eks. mener det. Jeg mener, at de alligevel skal have hver deres særpræg, men man kunne godt starte hjemmefra med at give dem lidt holdninger på det område.

På undervisningsministerens område vil jeg nævne nogle få ting, men jeg er stort set enig i det hele.

Som jeg sagde før, er det vigtigt at præge sine børn tidligt, og det er naturligvis også vigtigt, at vejledningen i folkeskolen sætter ind så tidligt som muligt. Det falder naturligt, at der er uddannelses- og erhvervsvejledning i folkeskolens 7. klasse. Det er nemlig det tidspunkt, hvor erhvervsvalget begynder at sætte ind. De unge skal f.eks. vælge, om de skal have tysk. Det skal de for at komme

i gymnasiet. Skal de have udvidet matematik osv?

Men vi synes i CD også, at der ligger opgaver for folkeskolen på de tidligere klassetrin. Jeg kunne her forestille mig – og sådan tror jeg egentlig også at det er de fleste steder i dag – at man i den daglige undervisning og i den daglige omgang med børnene var opmærksom på at undgå at sætte skarpe skel med hensyn til, hvad pigerne kan, og hvad drengene kan.

Vil man på et mere bevidst plan bidrage til at gøre børnene opmærksom på disse ting, kunne man udmærket som klasselærer f.eks. anvende Klassens time til drøftelse af alle mulige aspekter som f.eks. det, vi drøfter her i dag: hvordan skal en pige uddanne sig for ikke at havne i den håbløse kvindearbejdsløshed?

Målet med en forstærket indsats på vejledningsområdet igennem pigernes skole- og uddannelsesforløb er at fortælle dem, at de er ligeværdige, og her tænker jeg naturligvis primært på de mere tekniske uddannelser. Jeg mener i de allerseneste år at kunne se at tendensen går i den rigtige retning. Man ser flere og flere piger i traditionelle mandefag. De tider er forbi og må i hvert fald være det ved udgangen af dette årti, hvor arbejdsgiveren vil afvise eller bruge en eller anden forklaring – for han må jo ikke afvise dem – for at afvise f.eks. en kvindelig truckfører eller for den sags skyld en kvindelig ingeniør. Den gammeldags fornemmelse af, at det duer kvinderne nok ikke til, må vi se at blive kvit én gang for alle.

I den forbindelse var jeg glad for arbejdsministerens bemærkning, for det er jo rigtigt, at der findes mandsdominerede arbejdspladser, der ikke kunne drømme om at tage en kvindelig arbejdskammerat ind på lige fod med mændene.

En anden måde er at få kvinderne over i de tekniske fag, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder. Undervisningsministeren nævnte på grundlag af en rapport vedrørende fysik i gymnasiet, at fysiklæseplanerne skulle ændres, så flere piger tilvalgte fysik. Jeg må sige til undervisningsministeren, at CD ikke ønsker en sænkning af det faglige indhold og niveau. Vi ønsker i CD et klart teknisk fag. Vi ønsker ikke et snakkefag med relationer til kultur og en drøftelse i timerne af samfundet, og hvad der ellers kan være.

[Bente Jüncker]

Det tjener ikke kvindernes sag, hr. undervisningsminister, at niveauet sænkes på den facon.

Og så må jeg med adresse til arbejdsministeren sige, at nu kommer der en mand på talerstolen.

Bollmann (CD):

Jeg tror, formanden er enig med mig i, at der ikke kræves nogen demonstration af nogen som helst art ved denne lejlighed og på dette sted, men når man ser på rækken af ordførere i dag, er det i hvert fald klart, at det ikke er på dette område, der er problemer med ligestilling for kvinderne, snarere tværtimod; jeg tror, jeg først er den anden mandlige ordfører, der har været på talerstolen.

Jeg vil gerne på CDs vegne sige nogle ting omkring arbejdsmarkedsspørgsmålene, og jeg vil også gerne takke ministrene for de bemærkninger, der er fremkommet. Vi synes, der er givet mange gode og klare oplysninger, og i hvert fald synes jeg ikke, man kan beskyldte regeringen for at have siddet med hænderne i skødet i dette spørgsmål.

Nu er det jo et tema, vi har debatteret adskillige gange inden for den sidste tid både i forbindelse med ligestillingsdebatten og i forbindelse med debatten om en offensiv arbejdsmarkedspolitik, så der er vel ingen, der havde regnet med, eller ingen, der kan forlange, at man på så kort tid kan forvente, at der sker nogen større ændring i udviklingen. Alligevel synes jeg, det er rimeligt, at vi ser på, hvordan udviklingen i beskæftigelsen for kvinder egentlig har været, og derfor synes jeg også, det er udmærket, vi får debatten her i dag.

Det er vigtigt, og det er positivt, at kvindearbejdsløsheden er faldet gennem de senere år. Det fremgår klart af de tal, som vi har fået fremlagt, og i den allerseneste tid har det endda vist sig, at faldet er fortsat ind i 1987 selv på de områder, som man siger er typiske kvindefag. Det er sket, på trods af at ledigheden for mænd jo desværre har vist et mindre positivt forløb her på det allersidste.

Vi mener i CD, at regeringens generelle økonomiske politik bør have hovedæren for den udvikling, der er sket, og det synes jeg egentlig har haft lidt for lidt plads i debatten her i dag, for hvis den udvikling gennem de

senere år ikke var sket, havde vi ikke oplevet den udvikling.

Vi mener også, at de særlige initiativer som f.eks. uddannelses- og iværksætterydelsen og lov om beskæftigelsestilbud for unge har været medvirkende til, at problemerne er blevet mindre.

Men når kvindearbejdsløsheden fortsat er for stor, skyldes det, som andre har været inde på, bl.a. at arbejdsmarkedet har været delt op og fortsat er delt op i typiske mandefag og typiske kvindefag. Derfor er det også rigtigt, som det fremgår af ministerens bemærkninger, at det dels må dreje sig om en uddannelse af kvinderne, så man opnår en op- og omkvalificering, som passer til de fag, hvor mulighederne findes, dels om at påvirke erhvervs- og uddannelsesvalget i retning af utraditionelle fagområder.

Endelig synes jeg også, at det, der blev sagt om at opfordre virksomhederne til at ændre ansættelses- eller rekrutteringspraksis, er noget, der har betydning, således at kvinder i højere grad end nu tilbydes såkaldte mandejob. Her tror jeg ikke mindst arbejdsformidlingen har en rolle at spille, men jeg tror nu også, organisationerne selv må medvirke positivt hertil.

Også på arbejdsformidlingsområdet mener jeg at regeringen har taget gode initiativer, bl.a. med midler fra den såkaldte flaskehalsbevilling. Der er tale om en lang række aktiviteter, som flere har været inde på, og jeg vil selvfølgelig ikke gentage en opremsning af disse.

Jeg mener, at regeringen i en meget lang periode har ydet en forstærket indsats mod kvindearbejdsløsheden, og derfor har vi selvfølgelig ingen problemer med at stemme for den dagsorden, der er foreslået. Denne forstærkede indsats er, hvad vi vil. Det er, hvad vi har gjort, det er det, vi gør, og det er det, vi gerne vil fortsætte med.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal til beroligelse for hr. Bollmann sige, at der absolut ikke er noget særligt ved den kønsfordeling, vi har i debatten her. Tværtimod, den er ganske, som den plejer: topfolkene i sådanne ting er altid mænd, og det er de også her. Det er en mandlig statsminister, en mandlig arbejdsminister og en

[Lilli Gyldenkilde]

mandlig undervisningsminister, og i øvrigt ser jeg, at der nok kommer en 5-6 mænd på talerlisten, når alt bliver gjort op, så der er såmænd ikke noget særligt ved denne situation.

Det, der kalder mig herop, er fru Bente Junckers udmærkede holdning til, at man skal begynde meget tidligt, hvis man vil påvirke til en anden opfattelse af kønnene. Lidt mere konkrete ideer vil man jo altid gerne efterlyse, og dem har der jo ikke været så mange af; for nogles vedkommende har det nu været af tidnød indtil nu; man har ikke kunnet nå at komme med nogen af ideerne, fordi man også skulle kommentere.

Jeg synes, det kunne være en overvejelse værd hos undervisningsministeren, om man indså, at nu skulle vi have nogle flere kvindelige skolevejledere allerede i folkeskolen. Man kunne simpelt hen sende en bekendtgørelse ud om, at nu handler det altså om at få nogle flere kvindelige vejledere, for det gælder om, at børnene har nogle billeder foran sig, så de kan se, at der er kvinder, der også kan det her. Der er nemlig ikke ret mange af dem. Det var det ene, jeg ville sige.

Det andet var, om man kunne overveje at lave lidt flere praktikperioder i folkeskolens afgangsklasser, eller hvornår det nu er, man har praktikperioderne, sådan at man simpelt hen sagde til de unge mennesker: nu laver vi en praktikuge, hvor du kommer ud et sted, hvor du gerne vil, fordi det er det, du gerne vil prøve, men samtidig skal du have en praktikuge i noget, der er utraditionelt for dit køn. Det kunne både arbejdsgivere og lønmodtagere og børn have godt af at prøve. Selvfølgelig skal man ikke piske nogen eller tvinge nogen ind i det, men det kunne nu være morsomt at prøve.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Fru Lilli Gyldenkilde kunne da have været en glimrende statsminister, tror jeg, bare hun havde haft en anden politik. Men det er det her igen, SF vil styre alt.

Nu vil SF partout have, at vi skal have lige mange kvinder alle steder, og vi skulle også gerne have en kvindelig statsminister, vi skulle gerne have en kvindelig arbejdsminister, og kunne Folketingets 179 medlemmer blive kvinder, så var det glimrende. Hvad

har det med ligestilling at gøre? Kunne fru Lilli Gyldenkilde ikke tænke sig, at der var andre ting i livet, der var værd at beskæftige sig med end politik? Grunden til, at der ikke er flere kvinder med i politik, er, at de ikke ønsker at beskæftige sig med politik, for det er i hvert fald min erfaring efter 14 år herinde og et utal af møder ud over landet: hvem kommer til møderne, hvem stiller spørgsmål? Det er mænd, der gør det.

Dermed er ikke sagt, at kvinder ikke har indsigt i samfundsforhold, men det er måske på en anden måde. Men man skal ikke tvinge igennem, at det kun er politik, det drejer sig om, og at det er kun dem, der beskæftiger sig med politik osv., der har en rigtig forståelse af det. Der er mange andre måder, man kan forstå samfundsforhold på.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Hr. Poulsgaard, forklaringen kunne jo være den, at kvinder ikke synes, det er så spændende at høre på mandlige talere, og det er jo hovedsagelig mænd, der er ude til møder og holder taler, fordi der er flest mænd i politik.

Men det, der kaldte mig herop, var fru Lilli Gyldenkildes bemærkninger, og hvis undervisningsministeren alligevel skal svare – det går jeg ud fra – så ved vi jo godt, at børns holdninger dannes før folkeskolealderen. De dannes, fra de er 0 til de er 7 år, så det handler om at starte med Adam og Eva, havde jeg nær sagt. Det handler om at komme helt ned i daginstitutionerne, og selvfølgelig så også at påvirke børnene hjemmefra. Forældreholdninger spiller en stor rolle.

Jeg tror, vi skal tænke helt ned til de helt små børn i forbindelse med holdningsdannelsen, for det er imellem 0 og 7 år, børnenes egen identitet dannes, og identiteten er jo afgørende for, hvordan man oplever mandekønnet og kvindekønnet og deres muligheder – deres fælles muligheder og deres forskellige muligheder. Det vil jeg derfor gerne bede undervisningsministeren om at tage med i samme moment.

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Det er til fru Lilli Gyldenkilde. Jeg tror egentlig, fru Lilli Gyldenkilde har forstået

[Bente Juncker]

mig udmærket, men jeg må da lige sige, at jeg ikke står og beder om flere penge til vejledning. Jeg beder heller ikke som fru Jytte Andersen om, at det skal ind i daginstitutionerne. Det, jeg siger, er, at forældrene skal tage sig noget tid til deres børn. Det er dér, vi starter, og det er altså dér, vi befinder os, før vi kommer til folkeskoleforløbet.

Jeg mener, at drenge lige så godt kan være med ved madlavningen derhjemme, og at pigerne kan reparere cyklen, frem for at pigernes far kan gøre det. Men derudover mener jeg da også, at pigerne skal have lov til at gå med strutskort og gå til dans osv. men i dagligdagen og derhjemme skal vi prioritere, så vi fordeler arbejdsområderne lidt bedre.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Hr. Poulsgaard overrasker jo ikke på nogen som helst måde. Hr. Poulsgaard brillerer gang på gang med overhovedet ikke at interessere sig for den sag, der diskuteres, men at gå på talerstolen og falde over en eller anden. Nu er det tilfældigvis en SF'er i dag, fordi vi vil styre alting.

Pjat og vrøvl! Det her handler om noget alvorligt. Selv den statsminister, som hr. Poulsgaard støtter, tager det her alvorligt. Jeg har aldrig hørt, at det er blevet taget så alvorligt som i dag. Jeg har aldrig oplevet før, at vi her i Folketinget har kunnet blive enige om en dagsorden, hvori der jo ligger, at man nu kan lave positive særforanstaltninger for at komme videre, fordi det ikke går, som det går. Det er et forslag, jeg stillede for 10 år siden, hr. Poulsgaard, så det er en stor dag for mig i dag. Det er det, det handler om, og ikke det pjank med, at vi vil tvinge nogen. Og i øvrigt: hvad er tvang? Alle de kvinder, der går arbejdsløse, mon de går der frivilligt? Er de ikke tvunget ud i arbejdsløshed? Selvfølgelig er de da det.

Må jeg så ikke sige til dem, som forstår det lidt bedre end hr. Poulsgaard, men måske heller ikke helt forstår alligevel: jamen vi havgasser, der igennem årene har råbt og skreget om det her, det er jo ikke sådan, at vi er mandehadere på nogen som helst måde. Tværtimod. Vi holder jo umådelig meget af dem; de skal jo bare indse, at samfundet skal indrettes på andre end dem selv, det skal

også indrettes på, at der er en anden halvdel, som har sit særpræg, uden at vi af den grund altid skal puttes ind i særforanstaltninger og vat og bomuld. Men det er nødvendigt, vi bliver nødt til at gøre det, hvis vi vil vende udviklingen.

Det får jeg aldrig hr. Poulsgaard til at forstå. Forhåbentlig er der andre, der vil forstå det.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Jeg er ked af, at fru Lilli Gyldenkilde bliver så gal. Jeg er nødt til at fortsætte, med risiko for at hun bliver endnu mere sur.

Altså kvindearbejdsløshed, det er også pjat meget af det. Der er en masse arbejde, men der er nogle, der har fundet ud af, at det er dejligt at få supplerende understøttelse til husholdningspenge. Vi kan tage hospitalerne, hvor det er umuligt at få rengøringspersonale. Vi kan tage hele landbrugssektoren, vi kan tage sygehussektoren, der er masser af pladser dér. Vi kan tage arbejdet med at rende med aviser. Der er en masse. Men der er nogle, der hellere vil gå hjemme og få understøttelse.

Det er ret forbavsende, at før i tiden var det de unge, der skubbede de ældre ud. Nu ser det ud til, at det er de ældre, der skubber de unge ud. Jeg ved godt, det ikke er populært at sige det. Så det kan jeg ikke tage alvorligt. Det her er det rene pjat, vi diskuterer.

Det er det rene pjat, og Danmarks Radio kan rose sig af, at man har ligestilling, der er lige mange mænd og kvinder ansat. Vi har en verden, der sulter. Vi har børn, der går sultne i seng. Vi har også det problem, dette globale problem. I dette lille luksusland diskuterer vi ligestilling mellem kønnene, en ligestilling, der blev praktiseret for mange, mange år siden, selv om der ikke sidder lige mange på taburetterne herinde af begge køn. Det er pjat, fru Lilli Gyldenkilde, jeg beklager dybt. Hvis fru Lilli Gyldenkilde har en sag i dag, er det i hvert fald ikke en sag for den sunde fornuft.

Og så ved jeg da ikke, om fru Lilli Gyldenkilde synes, at det er bedre at have en Thatcher. Jeg tror da nok, at en Schlüter kan være lige så god som en Thatcher, og hun er da kvinde.

[Poulsgaard]

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Hr. Poulsgaard kan da ikke tage den sammenhæng og så sige, at vi har andre problemer, vi har folk, der er i social nød, og derfor er det noget pjat, at vi diskuterer ligestilling.

Nogle af dem, der er i social nød – og det er der vitterlig også i Danmark – er jo netop nogle af de grupper, vi her diskuterer. Det er enlige kvinder på bistandshjælp, som er røget ind i det system, fordi de ikke har kunnet få noget arbejde som ganske unge, og nu sidder de altså derhjemme med et eller to børn og kan ikke komme ud af stedet. De er både i en slags social nød, de er også i økonomisk nød, de er i nød på mange måder. Så det hænger godt sammen, at vi tager denne diskussion, hr. Poulsgaard. Men jeg drømmer ikke om at få hr. Poulsgaard til at forstå det.

Damgaard Nielsen (FP):

Havde jeg hørt denne debat, inden jeg blev opfordret til at tage ordførerskabet i denne sag, tror jeg nok, jeg havde takket nej med al høflighed.

Nu nævnte fru Lilli Gyldenkilde før, at hun regnede med enighed i denne sag, men med den sidste ordveksling med hr. Poulsgaard tror jeg nok, der er faldet én fra i hvert fald. Vi er ikke i Fremskridtspartiet blevet spurgt, om vi ville være medforlagsstillere. Det gør heller ingenting. Vi har hørt nogle intentioner om regeringens agt i så henseende, og det kan selvfølgelig være vældig spændende.

Men der var en af de dejlige piger, som var heroppe, der nævnte indvandrerkvindernes situation. Indvandrerkvindernes situation vil jeg påstå er udgangspunktet for den kvindedebat, der foregår her i øjeblikket, al den stund de er præget af deres mødres og bedstemødres måde at omgås og opdrage deres børn på, hvad enten det er drenge eller piger.

Men jeg gad da nok se den dreng, der f.eks. har fødselsdag, hvis de gaver, gæsterne kommer med, er dukker og læbestifter, og hvad ved jeg. Der har vi allerede tendensen i kønsrollemønsteret. Med piger er det jo også det traditionelle legetøjsmønster, som jeg vil vove at påstå går fra mor til datter og fra far til søn og har gjort det i generationer. En sådan traditionspræget kulturel udvikling

vendes ikke her og nu. Vi kan udmærket tage en afstemning om regeringens intentioner, og den vil jo komme nu.

Vi må huske på, at de 20-, 30-, 35- eller 40-årige kvinder måske på grund af deres mors eller bedstemors forkerte indstilling til netop disse ting er handicappede i øjeblikket. Så kan det være så udmærket at sige, at nu skal det have ende her og nu, men det får ingen ende. Det hjælper jo heller ingenting at stå her og give vore bedste- og oldemødre gode råd om, hvordan de skulle have opdraget deres børn, for hvis man kan tale om en skade, så er skaden sket. De gjorde det jo ud fra de bedste intentioner.

Der er faktisk ikke andet at gøre end at konstatere, at sådan er tingenes tilstand. Jeg ville da meget hellere, om vi kunne drøfte kunnen og evner for de ting, man kaster sig ud i; det må absolut være mere væsentligt end køn, men altså dér vil jeg gerne sige, at piger er virkelig kønne.

Det er da heller ikke tilfældigt, at en stor part af de enlige er enlige mødre, som er tilkendt forældremyndighed. På det punkt har der jo absolut ikke være ligestilling. Men jeg tror da også, det er godt i mange tilfælde, at der ikke er ligestilling, for når enlige kvinder bliver enlige med børn, skyldes det nok i masser af tilfælde, at det er en ustabil mand, de har fået de børn med, og jeg skal da være den første til at erkende, at mandkønnet absolut ikke er for gode i så henseende. De er masser af gange nogle ansvarsløse fyre, der ikke lever op til det ansvar, det er at være forældre til børn.

Der var tale om industrien, og hvad der ligger deri. Jamen her ser vi jo igen, at det industrisamfund, vi har, også er bygget op om nøjagtig de samme traditioner og kulturelle fordomme, om man kan kalde dem sådan. Som jeg nævnte før med kvinder, der har opdraget deres børn til det, så er industrien også opdraget i den tankegang, at det er klart, at det er sønnen, der overtager. Sådan har det jo været generationer igennem, og det vil nok kræve 3-4 generationer endnu, førend alt det er væk, hvis vi ønsker det væk.

Men derfor er det ingen skade til, at vi får intentionerne op. Om ikke andet kan vi da godt stå op og rose vores piger og sige, at det er et godt initiativ, de har taget her, og det vil jeg ikke lade være med at sige.

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil gerne begynde med at takke både statsministeren, arbejdsministeren og undervisningsministeren for de besvarelser, vi har fået. Jeg synes, besvarelserne ikke blot indeholder gode og grundige analyser, men også mange fine bud på, både hvad regeringen har gjort, hvad man er i gang med at gøre, og hvad der rækker fremover.

Jeg synes, de indlæg, vi har hørt fra ministrene, meget klart dokumenterer, at vi her står over for en problemstilling, som regeringen har været intensivt optaget af at løse fra sin start, og hvor der er nogenlunde resultater.

Så kan man drøfte, om det især er den generelle økonomiske politik, der har skabt arbejdspladser også for kvinderne, eller det er nogle af særforanstaltningerne. Jeg tror, at den generelle økonomiske politik har været drivkraften, som har været til gavn for de ledige uanset køn, og vi har jo også fået taldokumentation, som siger, at i den sidste tid har arbejdsløsheden blandt kvinder været dalende.

Derfor tror jeg, det er rigtigt, som flere har været inde på, at uddannelsen er af altafgørende betydning for at få en varig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Flere har også været inde på motivationens betydning for at vælge en uddannelse til job med gode beskæftigelsesmuligheder, og her har både hjemmene og organisationerne og vi alle et ansvar.

Der er adskillige ting, som er blevet nævnt, som jeg ikke skal stå og gentage, men der er én ting, jeg vil trække frem her, og det er uddannelsesydelser. Jeg mener, at det var en skelsættende begivenhed, at man fik mulighed for at få en kompetencegivende uddannelse, samtidig med at man oppebærer sin arbejdsløshedsunderstøttelse. Vi har også hørt, at der er flere kvinder, som har benyttet sig af denne mulighed, og jeg er glad for, at fru Lilli Gyldenkilde roste uddannelsesydelser og de muligheder, den rummer. Men hvem har så lagt den for had? For den er samtidig blevet lagt for had. Jeg tror faktisk, at hvis alle havde sagt: her er jo en historisk mulighed, så ville der have været flere, der havde taget imod denne mulighed.

Well, vi skal forbedre muligheden, men princippet, at man via øget uddannelse kvali-

ficerer sig til job for ad den vej at komme ud af ledigheden, er jo grundlæggende. Derfor var jeg glad for de positive formuleringer, der lød: og lad os så arbejde på at gøre den lov bedre. Bestemt, det medvirker vi meget gerne til, men jeg tror, at det i sig selv har en forstærkende virkning for, at loven bliver en succes, at vi virkelig i alle de sammenhænge, hvor vi har mulighed for at gøre det, understreger det grundlæggende vigtige, der ligger i uddannelsesmuligheden.

Indvandrerkvinderne er blevet nævnt. Her er et af de steder, hvor jeg mener der er brug for særlige foranstaltninger. Der er mange barrierer, de skal overvinde. Det gælder for indvandrere generelt, men jeg tror, det i særlig grad gælder for indvandrerkvinder. Her står vi i særlig grad over for nogle kulturelle barrierer. Det er ikke enkelt at sige, hvilke særlige foranstaltninger man skal anvende. Det gælder også på andre områder. Vi kan analysere os frem til et problem, vi kan sige, der må særlige foranstaltninger til, men hvad der i den konkrete situation hjælper bedst, kan nogle gange være vanskeligt helt at være klar over. Vi må så hjælpe hinanden med at få det ført ud i de særforanstaltninger, der er bedst for at nå det mål, vi alle er enige om at nå.

Så er der en anden vinkel, jeg vil tage frem, og som jeg tror er vigtig i forbindelse med hele motivationsspørgsmålet, og det er, at familien har et fælles ansvar for børnene, og at man skaber mulighed for, at begge ægtefæller får varig tilknytning til arbejdsmarkedet. Her mener jeg, at arbejdsmarkedet må indstille sig mere fleksibelt, for at begge ægtefæller kan få denne tilknytning og begge ægtefæller kan have tætte relationer til deres børn. Denne fleksibilitet på arbejdsmarkedet synes jeg vi i flere tilfælde mangler. Jeg synes også, at organisationerne på dette felt kan hænge meget ved gamle mønstre frem for at lægge op til, at et fleksibelt arbejdsmarked kan være med til at hjælpe begge ægtefæller ud i beskæftigelse.

Så er der nogle kvinder, ofte i 40-års alderen, som har valgt at være hjemme hos børnene, mens børnene var små, og som så vil ud på arbejdsmarkedet. De står over for nogle barrierer. Der er brug for nogle særforanstaltninger, det kan være supplerende uddannelse, eller hvad det måtte være, eller særlig konsulentbistand, hvis de vil i gang som

[Kofod-Svendsen]

iværksættere. Det er en gruppe, som får truffet et valg på et tidligt tidspunkt, men som så, når de senere vil ud på arbejdsmarkedet, har særlige vanskeligheder. Det kan også være, de har en uddannelse, som trænger til at blive suppleret, for at de kan få en varig tilknytning til arbejdsmarkedet. Den gruppe tror jeg er vældig væsentlig at være opmærksom på, og det er en gruppe, som jeg mener må dækkes ind under det, der i dagsordenen er omtalt som »særlige foranstaltninger«.

Konkluderende må jeg sige, at regeringen ved det, der er sagt i dag, har dokumenteret, at den har været optaget af spørgsmålene og har ydet en kvalificeret indsats og fortsat vil gøre det, og det medvirker vi meget gerne til.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Jeg vil godt bede hr. Kofod-Svendsen præcisere, hvad han mener. En arbejdsløs kvinde, som har haft ét jobtilbud, står i et valg: hun kan komme ind på et kursus af måske 6 måneders varighed, måske lidt længere, måske lidt kortere. Hun vil i virkeligheden gerne have en uddannelse af en eller anden art, hun er måske i virkeligheden så heldig, at hun faktisk kommer ind på kursuset. Det er måske svært for hende at gå der, fordi det er lang tid siden hun gik i skole sidst; der er måske også nogle andre barrierer, og hun er slet ikke sikker på, at hun kan få arbejde bagefter. Vil den kvinde ikke stå i den situation, at hun, hvis hun så får tilbudt et arbejde, springer fra, fordi hun skal have timer, timer og timer hele tiden, for at hun kan opfylde 26-ugers reglen i arbejdsløshedslovgivningen? Ved at have bygget reformen op på en sådan måde, at man med den ene hånd giver nogle uddannelsesmuligheder – det har jeg tusinde gange sagt er godt, og det skal siges endnu en gang for at glæde hr. Kofod-Svendsen – men har fulgt den op af nedsatte dagpenge, nemlig sådan at hvis man ikke får et arbejde, selv om man har fået en uddannelsesmulighed via et kursus, har man opnået, at de mennesker, som skal motiveres for noget nyt, ikke bliver motiveret, fordi der følger en straf efter.

Så ved jeg godt, at man kan sige, at også de mennesker, som ikke tager en uddannelse, vil ende på nedsatte dagpenge, men det hjælper jo ikke dem, der står i uddannelsessitua-

tionen, så på den måde har man i virkeligheden fået gjort det sådan, at motivationen falder fuldkommen væk, når man, samtidig med at man giver noget godt, giver nogle pisk bagefter.

(Kort bemærkning)

Lilli Gyldenkilde (SF):

Nu er det anden gang, fleksibilitet bliver efterlyst i debatten. Første gang var det fru Connie Hedegaard, og jeg ville ikke springe op til en kort bemærkning på det tidspunkt. Nu er det så hr. Kofod-Svendsen, der efterlyser det.

Må jeg ikke anbefale, at man prøver at spørge oppe på biblioteket, om de har den bog, der hedder »Det fleksible køn«. Og så skal jeg hilse og sige, at der er ikke nogen, der er så fleksible som kvinder. Tag og læs den bog, så vil man forstå, at det er ikke det, der er problemet. Flexibilitet er der masser af i kvinder.

Dernæst vil jeg sige til hr. Kofod-Svendsen, at hr. Kofod-Svendsen har ikke hørt SF'ere lægge uddannelsesydellesloven for had. Vi har, da den blev behandlet, sat spørgsmålstegn ved, om det overhovedet var muligt at fremskaffe det antal pladser, der var brug for, og i givet fald at den ville blive brugt. Det var vi tvivlende over for. Vi var tvivlende på en række punkter, også fordi vi syntes, at uddannelsesperioden var for kort, og det har også vist sig, at vi har fået ret.

Jeg vil anbefale, at man læser de to rapporter, der nu foreligger, og som skal danne baggrund for, at vi skal have revideret loven. Det er jo derfor, vi skal have lavet den om. Det viser sig jo, at det ikke har været nogen succes.

Men ingen bør sætte spørgsmålstegn ved den store enighed, der er herinde om at sikre uddannelse til dem, som ikke har fået uddannelse tidligere i deres liv. Det synes jeg ikke man bør gøre.

(Kort bemærkning)

Jytte Andersen (S):

Endnu et bidrag til hr. Kofod-Svendsens forståelse af, at der faktisk var nogle, der allerede dengang uddannelsesstilbudsloven blev vedtaget, var meget tvivlende over for dens effekt. Jeg nævnte for nogen tid siden

[Jytte Andersen]

Husligt Arbejder-Forbunds undersøgelse over deres medlemmer. Om et par år vil Husligt Arbejder-Forbund have 7.000 medlemmer, der er langtidsledige, og hvis man ser på uddannelsesbaggrunden for disse medlemmer, er den følgende: 37 pct. har 7. klasse, 31 pct. har mellem 8. og 9. klasse og 19 pct. har 10. klasse. Hvordan forestiller hr. Kofod-Svendensen sig, at man med en så beskeden uddannelsesbaggrund kan få en kompetencegiven-uddannelse?

Dertil kommer, at mange kvinder faktisk søger ind på nogle bestemte jobfunktioner. Det har vi været inde på før, og vi kan have alle mulige forestillinger om, at det skal være de 35-årige kvinder, der skal være murbrækere. Jeg tror ikke på det. Jeg tror, at man i et vist omfang er nødt til at sige, at den motivation, der ligger for uddannelse, ligger på de såkaldt bløde områder, og derfor skal der noget uddannelseskapacitet til på de bløde områder, og det er så oven i købet også den, der mangler.

Det er nogle af de ting, der gør, at vi sætter spørgsmålstegn ved loven og siger, at sådan som den fungerer i øjeblikket, er den ikke god nok. Vi vil gerne være med til at forbedre den, vi vil gerne være med til at rykke uddannelsesperioden længere frem i ledighedsperioden, og vi vil også gerne være med til at fjerne straffebestemmelsen med de nedsatte dagpenge.

(Kort bemærkning)

Kofod-Svendensen (KRF):

Jeg vil gerne begynde med at sige til fru Lilli Gyldenkilde, at jeg ikke sagde, at det var kvinderne, der skulle være fleksible, det var arbejdsmarkedet. Det var arbejdsmarkedet, der burde være mere fleksibelt, så begge ægtefæller kunne have kontakt til arbejdsmarkedet og have bedre tid til børnene. Det er arbejdsmarkedet, synes jeg, der på mange måder står tilbage i fleksibilitet med hensyn til at prøve at tilpasse arbejdspladserne efter det, den enkelte arbejdstager ønsker. Jeg er helt enig med fru Lilli Gyldenkilde i, at kvinderne er meget fleksible, men hvis der nu er et stift arbejdsmarked, så trænger det her til en opløsning.

Der er flere, der har ønsket at belære mig, og det er jeg da altid taknemlig for. Jeg vil gerne gentage min hovedpointe, og det er

uddannelsens betydning. Det var dér, jeg sagde, at der skete noget skelsættende med det, vi vedtog for snart 2 år siden. Vi indførte også en revisionsparagraf, for vi troede da ikke, at vi 100 pct. i enhver henseende havde fundet de vises sten. Vi vil da gerne lade os belære af erfaringen, og der er ting, som kan gøres bedre. Det vil vi gerne medvirke til.

Det, som jeg godt kunne have ønsket mig, er f.eks., at de faglige organisationer i højere grad ligesom havde bakket uddannelsestilbudet op. Det er jo også afsløret i de rapporter, som fru Lilli Gyldenkilde henviste til, at der har været en forbavsende passivitet fra de faglige organisationers side. Så jeg sagde: hvem har lagt for had? Jeg bemærkede, at det var en sætning, som fru Lilli Gyldenkilde formulerede, og vi har i hvert fald ikke ønsket at give uddannelsesmulighed og så lægge den for had.

Hermed mener jeg også, at jeg har svaret på det, som både fru Jytte Andersen og fru Elisabeth Bruun Olesen var inde på, nemlig spørgsmålet, om man har nok mulighed for at få en sådan uddannelse, om man får tilknytning til arbejdsmarkedet. Min pointe er, at muligheden er blevet bedre, end hvis man ikke havde fået den uddannelse.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

På hvilket grundlag kan hr. Kofod-Svendensen sige, at de faglige organisationer har været passive? Rent faktisk har både Kvindeligt Arbejderforbund, Husligt Arbejder-Forbund og SiD ført indtil flere kampagner, som i øvrigt så er blevet kritiseret af de borgerlige partier, fordi det selvfølgelig koster penge, for at få deres medlemmer til at modtage tilbudet om uddannelse. Det, de har mødt, er lukkede døre og ventelister.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendensen (KRF):

Jeg skal blot gentage, hvad jeg mindede om for et øjeblik siden. I de rapporter, vi har fået, nævnes det, at man i flere tilfælde, viser det sig i undersøgelser, har manglet engagement fra de faglige organisationers side med hensyn til motivation. Det har jeg registreret. Det beklager jeg. Blive det bedre i fremtiden, så er det kun fint.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Det særlige kvindearbejdsløshedspøblem er et strukturarbejdsløshedspøblem, siger man, dvs. de borgerlige. Altså kvinderne er i de forkerte brancher. Årsagen: det kønsopdelte arbejdsmarked med et for snævert kvindeligt erhvervsvalg. Ud fra den opfattelse har man gjort en, om end meget beskeden, indsats ud fra »kvinder i mandefag«-strategien. Jeg har før påvist, hvordan det er en alt for beskeden indsats, og hvordan den er fuldkommen utilstrækkelig.

Fru Connie Hedegaard bl.a. var inde på, at der sker noget; der kommer flere kvinder ind i mandefagene. Det er også rigtigt, men vi starter stort set ved et nulpunkt, og hvis man kigger de forskellige brancher igennem i dag, så er det meget, meget beskedne procenter, vi taler om. Derfor er det en meget langsigtet strategi, og det er en strategi, der er ufuldkommen i forhold til at gøre noget ved tingene her og nu eller inden for de næste par år.

Når jeg har sagt, at regeringens indsats er beskeden, tænker jeg naturligvis ikke på de kvinder, som lokalt – mere på trods end på grund af regeringen – har fået tingene op at stå ude omkring. Det synes jeg er en vigtig pointe.

Hvis man kigger på de forskellige utraditionelle kurser, der er lokalt, viser det, at de arbejdsløse kvinder, der har deltaget i disse kurser, har fået et meget stort udbytte af dem. Mange har fået arbejde eller fortsætter med at uddanne sig, men samtidig har forsøgskurserne peget på en lang række problemer inden for arbejdsmarkedsuddannelserne: sygdomsreglerne, tidspresset. Kurserne har afdækket svælget mellem voksne ufaglærte kvinders måde at lære på og de traditionelle undervisningsformer. Det vil sige, at der også er foregået og har skullet foregå et stykke pædagogisk udviklingsarbejde. Erfaringerne fra disse forsøg vil nu blive opsamlet via Arbejdsdirektoratet. Vi må sikre, at disse erfaringer hurtigst muligt bruges til at ændre og forbedre de eksisterende ordinære uddannelsesmuligheder til gavn for både kvinder og mænd. Det er også det, dagsordenen lægger op til i det ene punkt, men alligevel er det nødvendigt samtidig at pege på nødvendigheden af flere forsøgskurser. Det skyldes, at de forsøg, der indtil videre har kørt, har væ-

ret planlagt og afviklet på helt forskellige betingelser. Det forhold, at der ikke har været en fast pulje til forsøgsvirksomheden med tilstrækkelige midler, har gjort, at kurserne lokalt er blevet strikket sammen, som det nu har kunnet lade sig gøre. Derfor er kurserne meget svære at sammenligne. Det er her, arbejdsministeren plejer at sige, at tingene er blevet decentraliseret. Det lyder da også pæner.

Men mangelen på en forsøgsbevilling har betydet, at specialarbejderskolerne er blevet tvunget ud i ubehagelige valg med hensyn til, om de skulle prioritere deres almindelige efteruddannelsesvirksomhed eller prioritere den slags kvindekurser. Det synes vi er urimeligt. Kurser for arbejdsløse kvinder skal selvfølgelig ikke finansieres på bekostning af de ordinære efteruddannelsesmuligheder. Der skal øgede bevillinger til.

Dertil kommer, at behovet for uddannelsesmuligheder er større end udbudet af pladser, hvis man vel at mærke får lavet de rigtige kurser med penge til projektvejledere, op-søgende arbejde og efterbearbejdning.

I den forbindelse vil jeg gerne minde om vores forslag om en landsdækkende forsøgsordning med 1.000 kvinder om året i 3 år. Da vi fremsatte det, fik vi at vide, at det gjorde man allerede, bare i meget større målestok. Vi kom såmænd haltende bagefter det, arbejdsministeren allerede havde sat i værk. Men det har siden vist sig at være en helt udokumenteret påstand. Selv med vores allerbedste vilje, som vi virkelig har forsøgt at have, og selv med flittig brug af en lommeregner i forhold til de besvarelser, vi har fået, har vi ikke kunnet få ministerens oplysninger om kurser til at blive mere end 200-400 pladser om året, og så er revl og krat også talt med, da vi brugte vores lommeregner, og det er for lidt.

Vi vil derfor foreslå, at man som et led i handlingsplanen får gang i forsøgskurserne og får gang i mange flere, så man også kan sammenligne på et relevant grundlag.

Regeringens initiativer har, som jeg nu har sagt flere gange, stort set kun taget sigte på at ændre kvinders erhvervsvalg, og det er en alt for snæver tankegang. Jeg har før påpeget, at også i mandefagene er kvinder i meget større omfang arbejdsløse, end mændene er.

Og så bygger det hele på en fremskrivning af beskæftigelsesstrukturen, som er yderst

[Elisabeth Bruun Olesen]

diskutabel. I denne fremskrivning går man ud fra en fortsat vækst i dele af fremstillingsindustrien, og man går ud fra fortsatte nedskæringer inden for det offentlige. Det sidste kan der jo laves om på. Det første er usikkert; det afhænger bl.a. af det teknologiske valg. Det forholder sig imidlertid sådan, at i hvert fald informationssektoren er i vækst, og inden for informationssektoren er der mange kvinder. Her kunne regeringen så gøre en indsats for at fastholde kvindearbejdspladser via efteruddannelse m.m.

Så er der også spørgsmålet: hvad er en rigtig branche, og hvad er en forkert branche? Hvad er et rigtigt job, og hvad er et forkert job? Er det forkert at være sygeplejerske? Er det forkert at ansætte flere mennesker inden for den offentlige sektor, så vi får en bedre service? Det er et politisk valg, og her siger VS: selvfølgelig skal servicen være bedre, selvfølgelig skal der også fortsat være masser af kvinder inden for disse sektorer. Grunden til, at kvinderne ikke bare med stormskridt styrter ind i mandefagene, kan jo også være, at kvinderne bevidst har tænkt sig om og synes, at der er noget i vejen med de mandefag indholdsmæssigt. Det er måske ikke kun kvinderne, der skal ændre noget inde i hovedet, måske er det også fagenes indhold, der er forkert. Måske mangler de de kvindelige værdier, som fru Elsebeth Kock-Petersen var inde på. Måske er den måde, fagene er blevet udviklet på, sådan, at kvinder synes, at sådan noget vil man hverken eje eller have, og det tager jo altså desværre mange år at få det forandret.

Vi har også været inde på uddannelsesstilbudene. Her skal jeg, for at ikke nogen nu skal bebrejde mig det, sige endnu en gang, at vi synes, det er glimrende, at man kan få uddannelse, al den uddannelse, der overhovedet kan lade sig gøre, også på dagpengene. Vi synes, det var en skelsættende begivenhed, der dog havde det meget ubehagelige hæftet på sig, at der var nedsatte dagpenge. Det er bl.a. derfor – og det er hovedgrunden – at det ikke er blevet den succes, man havde forventet. At det kommer for sent i arbejdsløshedsperioden, det er også sandt. At uddannelsesperioden er for kort, det er også sandt. Men først og fremmest får man ikke en gruppe mennesker, i dette her tilfælde en gruppe ufaglærte kvinder, som har en dårlig skolebaggrund og dårlige skoleerfaringer, ind

i et uddannelsesforløb, når der står en straf og venter i porten, medmindre man kan skaffe sig et arbejde. Det er simpelt hen for usikkert. Enhver vil da hele tiden sørge for at tage arbejde i stedet for, og i øvrigt viser undersøgelserne jo også, at især de lidt ældre ønsker arbejde frem for uddannelse.

VS vil gerne være med til uddannelsesdelen, vil gerne være med til at forbedre den, men vi vil ikke være med til at fastholde de nedsatte dagpenge. Det glæder os selvfølgelig i den forbindelse, at både hr. Estrup og hr. Kofod-Svendsen har sagt, at man, belært af de erfaringer, der er gjort, og som undersøgelserne fra Socialforskningsinstituttet giver udtryk for, vil gøre noget ved det. Man har set, at der må nogle ændringer til. Så lad os se at få det bedste ud af de ændringer og i alle tilfælde få fjernet de nedsatte dagpenge. Der er blevet talt meget om fleksibilitet, og det vil jeg slutte mit indlæg med at sige noget om.

Hvis fleksibilitet skal ske på arbejdskraftens betingelser, kræver fleksibilitet i virkeligheden et opgør med arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet, for hvordan skal det ellers blive fleksibelt til fordel for arbejdskraften? Sådan som arbejdsgiverne vil have det indført, vil de jo have, at man skulle på arbejde stort set døgnet rundt uden at få overtidsbetaling. Man skulle kunne arbejde i blokke i weekender. Det kan meget let komme til at betyde, med de forhold der i dag er på arbejdsmarkedet, med de styrkeforhold der er, at faderen og moderen aldrig kommer til at se hinanden, for når den ene går på arbejde, så er den anden lige kommet hjem, og på den måde bliver fleksibilitet kun til glæde for arbejdsgiverne. Derfor synes jeg, det er meget fint, at organisationerne oprettholder den modstand, de har imod det. De ved nemlig, hvad det drejer sig om.

Som jeg også har sagt før, har jeg aldrig været på en generalforsamling eller hørt om nogle generalforsamlinger, der har sagt: vi vil have fleksibel arbejdstid. Vi vil meget gerne arbejde om natten, vi vil meget gerne arbejde om aftenen, vi vil meget gerne arbejde i weekenden, vi vil meget gerne arbejde på et hvilket som helst tidspunkt. Det ønsker arbejdskraften ikke.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg får lyst til at sige helt for egen regning og ikke på SFs vegne, at vi i vores partier, fru Elisabeth Bruun Olesen, vel også bør kigge lidt på, hvorfor vi ikke er med til at opvurdere det, mange af de kvinder kan, som nu skal ind i disse uddannelsesforløb. Et eller andet sted er der noget galt i, at vi ikke kan godtage, at kvinder på 35-40 år, som jo har en verdens erfaring, ikke kan tilgodeses, når de skal ind på en uddannelsesplads, hvis de virkelig vil ind og uddanne sig, uden at de har været igennem det lange forløb med en 8. og 9. klasse.

Jeg ved ikke, hvordan man eventuelt kunne lave det om, men man kunne vel overveje en model, hvor man simpelt hen lavede et 3-måneders kursus i at træne sig op i at lære, sådan at vi kunne godkende det, at folk har lavet et stykke fornuftigt arbejde og har en erfaring på en lang række områder, lige så meget som det, at nogle unge mennesker kommer fra 8.-9. klasses folkeskole.

Jeg tror, vi bliver nødt til at kigge på det også. Jeg ved godt, at når jeg siger sådan noget, bliver jeg ikke særlig populær, og slet ikke blandt de højest uddannede, men nu er jeg heldigvis ikke sådan en selv, så jeg kan måske bedre tillade mig det end så mange andre. Jeg tror, vi bliver nødt til at tænke lidt i de baner også og tage nogle diskussioner både med os selv, med fagbevægelsen, med dem, der lægger uddannelserne til rette, og ikke mindst med arbejdsministeren og med undervisningsministeren om disse ting; og hermed mener jeg de til enhver tid siddende.

(Kort bemærkning).

Elsebeth Kock-Petersen (V):

Uden at fru Lilli Gyldenkilde skal føle det som en ubehagelig omklamring, har jeg bare lyst til at markere, at jeg synes, der kunne ligge det samme behov, som fru Lilli Gyldenkilde giver udtryk for. Det var noget af det, jeg prøvede at sige i mit indlæg, da jeg talte om at tage udgangspunkt i noget, der er på kvindernes præmisser, der er kvindernes forudsætninger, hvad enten vi taler om de såkaldt halvgamle ungdomsarbejdsløse eller vi taler om indvandrerkvinderne.

Jeg tror, det er en dårlig måde at begynde på, når de skal på den slags bestemte kurser,

som andre, mere skolebænkstrænede måske godt kan klare. Det er en dårlig måde, også fordi det giver dem indtryk af, at det, de kan i forvejen, overhovedet ikke har nogen betydning, fordi man ikke mener, at de faktisk kan noget i traditionel forstand. Det tror jeg ikke rigtig på. Det er måske nogle andre ting, de kan, og så er spørgsmålet, om det ikke er nogle andre indlæringsmåder, der skal til, men også nogle andre ting, de i virkeligheden skal lære i stedet for det, vi tror de skal.

Spørgsmålet er, om man ikke skulle springe det, vi betragter som nødvendigt, det sproglige og nogle mere traditionelle fag, lidt over, for jeg tror, man fjerner noget af deres selvrespekt, og det er dog trods alt en forudsætning for at kunne komme videre i det her system.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil bare takke fru Lilli Gyldenkilde for det sidste indlæg. Der var netop noget af den fleksibilitet, som jeg efterlyste. Her var det rettet mod uddannelsestilbudene, at man ikke absolut skal geare det ind på, at man så skal i gang med 8. klasse. Men har man været på arbejdsmarkedet i 20-25 år, har man da indhøstet en række erfaringer, som man bestemt bør kunne knytte til ved og på en rigtig måde tage sit udgangspunkt i, når man skal give de uddannelsestilbud, som vi er enige om er nødvendige.

Med det indlæg synes jeg bestemt der er noget, vi i fællesskab kan bygge videre på ud fra målsætningen om at give mulighed og indgyde selvtilid og tro på, at man kan komme i gang med noget. Det kan måske være lidt anderledes end det, man har været i gang med de foregående 20 år, men kan alligevel være en fortsættelse af det, man har stået ved og har været glad for, og som man allerhelst ville tilbage til, men som man ikke lige kan komme tilbage til, men som så forhåbentlig er noget, som ikke er så langt derfra.

Jeg ville bare komplimentere. Jeg var helt enig.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

[Elisabeth Bruun Olesen]

Når vi snakker om kurser og forsøgskurser, der skal foregå på kvinders præmisser, taler vi jo lige netop ikke om den skolebænkstrænedes præmisser. Det, vi har talt om, er, at det er nogle andre typer kurser, der skal til. Det er kurser med en anden pædagogik. Kurser med en vekselvirkning af noget praktisk og noget teoretisk. Kurser, hvor der er projektvejledere til stede hele tiden. Det er nogle mennesker, der simpelt hen skal fungere som alt mellem himmel og jord på samme tid, lige fra at være socialrådgivere til at finde ud af, hvordan kvinderne får passet deres børn i den periode. Der skal efterfølgende være mulighed for, at man kan samle tingene op og evaluere dem.

De kurser, vi tænker på, og som vi diskuterede, dengang vi kom med vores forslag, er netop en ny type kurser, og vi skrev faktisk i vores bemærkning, at den type kurser også skulle kunne være en form for adgang til visse erhvervsuddannelser, sådan at det, kvinder kommer på, ikke altid er nogle sidekurser, hvor de ligesom bliver opbevaret, og når der så er gået et halvt år eller et helt år, så kan de starte på det næste kursus.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg forstår udmærket, hvad det er fru Elisabeth Bruun Olesen mener, ikke mindst da jeg selv har været med til at opbygge sådan et forsøgs kursusforløb hjemme i Horsens. Deri indgår mange af de ting, som fru Elisabeth Bruun Olesen nævner, så det er jeg fuldt på højde med, at det skal vi også.

Men jeg tænkte mere på, at hvis man som 35-36-årig besluttede, at nu ville man godt prøve at få en uddannelse, så er der en række adgangs krav for at komme ind på en sådan uddannelse, bl.a. at man har 8.-9. klasses afgangsprøver. Nogle er måske gået ud af skolen lidt før eller har ikke fuldført og har ikke den afgangsprøve osv. osv.

Her er der et eller andet sted efter min opfattelse – og det er kun min private opfattelse – en skævvridning i, at vi ikke kan medtage de erfaringer, mennesker kan have gjort i et arbejdsliv og i et privatliv, hvor de har klaret alle tingene selv, og lade det være en slags kompetencegivning i stedet for den 9. klasses afgangsprøve.

Det er da på mange måder udmærket, at man kan tale lidt engelsk og lidt tysk, hvor meget man nu kan nå at lære på de kurser på så kort tid, men den erfaringsverden, man har, bør altså tælle, når man først er ude over den pureste ungdom. Jeg forstår da godt, at man stiller de krav, når der er tale om unge mennesker på 16, 17, 18 år, men når mennesker har en erfaringsverden, bør den tælle med, og det var det, jeg prøvede at bringe frem til debat. På venstrefløjen får vi det vanskeligt i en sådan diskussion, og derfor tør jeg kun vove mig ud i at sige det på egne vegne.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det har været en lang – og jeg synes også god – debat; bl.a. har nogle af de seneste ordvekslinger været særdeles interessante. Jeg synes, man virkelig må sige, at ordførerne har forsøgt at lytte til hinanden. Nu håber jeg også, at mine få bemærkninger vil vise, at jeg har forsøgt at lytte.

Fru Jytte Andersen nævnte daginstitutionerne. Hun har fuldstændig ret; i daginstitutionerne begynder mange ting, både når det gælder sproglig udvikling og udviklingen af identifikation med voksenroller. Så spørger jeg bare: jamen har vi ikke netop i vores daginstitutioner et personale, som er meget bevidst om lige præcis det, vi taler om i dag? Det tror jeg. Der er for det første en kæmpe-dominans af kvinder blandt personalet, og jeg tror også, det hører med, at det er en gruppe af kvinder, som er særdeles bevidste om den opgave, de har i forhold til både drengene og pigerne i denne henseende.

Det samme gælder i folkeskolen. Forleden var jeg til en skoledebat, og et af de problemer, der blev rejst, var naturligvis, at det nu var 60 pct. af alle lærerne, der var kvinder. Antallet stiger og stiger, og tilmeldingerne på seminarierne tyder på, at det fortsætter i den retning. Jamen når fru Lilli Gyldenkilde så siger, at vi skal have flere kvindelige vejledere, må jeg svare, at dem har vi altså masser af, og vi har masser af kvindelige lærere. Børnene – både pigerne og drengene – i skolen, bliver i hovedsagen vejledt og undervist af kvinder, som er meget bevidste om dette her. Men sagen er, at disse vejledere og lærere ikke befinder sig i mandejob, men netop i ret traditionelle kvindejob, og derfor skaber

[Undervisningsministeren]

de ikke nogen identifikation med et mandejob. Hvis man skal have skabt den identifikation, skal man på en eller anden måde sørge for, at pigerne bliver konfronteret med piger, gerne på deres egen alder eller ikke alt for meget ældre end dem selv, piger, som er i lære eller er i et mandejob, sådan at de kan se det for sig. Jeg tror også, det var det, fru Lilli Gyldenkilde mente; jeg nævner bare, at selve dette at gøre det til noget vigtigt, at vejlederne er kvinder, nok ikke i sig selv har nogen stor effekt.

Hr. Estrup sagde ganske rigtigt, at vi ikke ved særlig meget om virkningen af det, vi gør. Ja, jeg vil i hvert fald blankt erkende, at vi ikke ved meget om det, når jeg her har stået og oplæst en lang liste og hr. Estrup spørger, hvilken effekt punkt 1, 3 og 7 har givet. Jeg har personlig den fornemmelse, at selve debatten om disse foranstaltninger og de rystelser, det giver – at nu skal vi altså til at gøre noget ved det – har større effekt end foranstaltningerne i sig selv. Derfor er det også umagen værd, at vi har denne debat, og det er umagen værd, at vi bliver ved med at drøfte foranstaltningerne.

Men vi har hele tiden brug for at have hr. Estrups spørgsmål i baghovedet; vi aner ikke, hvad der virker, og hvad der ikke virker. Vi aner f.eks. ikke, hvad det er, der gjorde, at der pludselig var en kæmpestigning i pigerens tilmelding til f.eks. de danske teknika og til Jern og Metal. Vi aner ikke, om det var vejledningen, eller om det bare var noget, der lå i tiden. Det er nok det sidste, men hvorfor er det så kommet til at ligge i tiden? Det kan godt hænge sammen med nogle af disse foranstaltninger, som skaber debat, f.eks. overskrifter i aviserne. Forældrene læser det og bliver derved klar over, at der er et problem for deres piger, og at de måske skal være lidt forsigtige med hensyn til, hvordan de rådgiver dem med hensyn til deres fremtid.

Jeg tror, det er en god cirkel, der er i gang, hvor nogle foranstaltninger skaber debat, der skaber bevidsthed, der skaber åbenhed over for yderligere foranstaltninger. Det er en god cirkel, hvor det er svært at sige, om det er debatten, foranstaltningerne eller bare de almindelige holdninger, der er ved at udvikle sig, som har den største effekt. De ting kan nok ikke skilles ad.

Alt dette har jeg ikke sagt for at sætte spørgsmålstegn ved, om vi skal køre videre. Jeg vil tværtimod sige: vi skal køre videre, også selv om vi ikke helt præcis kender effekten af det, vi laver.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Der har jo været meget bred enighed om mange ting, og derfor er der i og for sig ikke så meget, der kræver en kommentar, og derfor bliver mine bemærkninger lidt spredte.

Fru Jytte Andersen var inde på, at kun 30 pct. af dem, der søgte ind på arbejdsmarkedsuddannelserne, var kvinder. Jeg har ikke tallene med mig, men det skal nok være rigtigt. Det hænger imidlertid bl.a. sammen med den kendsgerning, som statsministeren var inde på, at kun 7 pct. af de faglærte er kvinder.

Ser vi på arbejdsmarkedsuddannelserne som helhed, kan vi konstatere, at de består af tre blokke: to blokke, der er cirka lige store, nemlig efteruddannelsen af faglærte og specialarbejderuddannelserne, og dernæst en mindre blok, der er de særlige aktiviteter. I efteruddannelsen af faglærte ligger det i sagens natur at der ikke kan være ret mange kvinder, fordi der er ikke ret mange kvinder blandt dem. Derfor er tallet nok rigtigt, og det er selvfølgelig ud fra et ligestillingssynspunkt for lavt, og derfor er det også rigtigt, at vi skal gøre noget særligt for at forhøje det, og det er da også grunden til, at man ude omkring på skolerne er i gang med en lang række forsøgsaktiviteter.

Endvidere sagde fru Jytte Andersen, at forsøgene ikke kommer langt nok ud. Nu kan man af gode grunde ikke nævne alle forsøg, og der er også en tendens til, at de forsøg, vi nævner, faktisk er de forsøg, der styres centralt, men der foregår altså også decentralt en lang række forsøg, og det er grunden til, at det tager lidt tid, inden vi har det samlede overblik, der kan dokumentere også over for fru Elisabeth Bruun Olesen, at det ikke bare var en påstand, men at det er en kendsgerning, at der er væsentlig flere involveret end de tusind, som fru Elisabeth Bruun Olesen var inde på.

Men jeg vil gerne nævne nogle særlige projekter, som har min store sympati. Det er de projekter, som Kvindeligt Arbejderforbund kører i Fyns Amt og Vejle Amt, projek-

[Arbejdsministeren]

ter, som jeg har haft lejlighed til at drøfte dels med ledelsen i Kvindeligt Arbejderforbund, dels med lokale repræsentanter for Kvindeligt Arbejderforbund. Jeg er blevet inviteret til at studere resultaterne her i løbet af sommerferien og har med glæde taget imod invitationen.

I dette forsøg i to amter er det fagforeningerne, der laver et direkte opsøgende arbejde i forhold til virksomhederne, støtter deres medlemmer i at komme ud på virksomhederne, er med til at definere, hvilket forløb de pågældende skal ind på, og er med til at lave kurser, der motiverer dem og giver dem selvtilid.

Dette forsøg er så spændende, at jeg har sagt til ledelsen i Kvindeligt Arbejderforbund, at Arbejdsministeriet meget gerne vil medvirke til at etablere et fælles grundlag for en ansøgning til EFs socialfond med henblik på at få forsøget gradvis spredt ud over hele landet finansieret af Kvindeligt Arbejderforbund, af EFs socialfond og af Arbejdsministeriet. Det er i hvert fald et forsøg, som vil komme helt ud og vil dreje sig om lige præcis de målgrupper, vi taler om her. Vi er altså rent faktisk i vores planlægning af den yderligere indsats meget opmærksom på, at det er vigtigt at komme helt ud og få de lokale grupper i fagbevægelsen og arbejdsgiverne lokalt til at spille sammen om at give tilbud til de grupper, der har mest behov for det.

Både fru Elisabeth Bruun Olesen og fru Lilli Gyldenkilde var inde på de høje arbejdsløshedstal for kvinder i mandefag. Jeg tror, det er vigtigt, at vi får foranstaltet en nærmere undersøgelse af baggrunden for disse tal, og det har jeg tænkt mig at sætte i værk, for selv om vi ikke ved alt i Arbejdsministeriet, som hr. Estrup var inde på, gør vi noget for til stadighed at komme til at vide mere og mere, og dette her er også et tema, jeg gerne vil have analyseret.

Det hænger bl.a. sammen med, at jeg så sent som i går fik den oplysning, at den høje kvindearbejdsløshedsprocent, der er i Metals A-kasse bestemt ikke må tages som udtryk for, at det er de kvinder, der går ind i mandefag, der har en høj arbejdsløshed. Det er udtryk for, at man har slået kassen sammen med guld- og sølvbranchen; da der dér var mange kvindelige ansatte, men antallet af ansatte i guld- og sølvbranchen er faldet væsentligt, er der altså en høj arbejdsløsheds-

procent blandt kvinderne i Metals A-kasse. Men arbejdsløshedsprocenten for de kvinder, der har uddannet sig netop i de traditionelle metalfag, er på niveau med arbejdsløshedsprocenten for mændene.

Det var en oplysning, jeg som sagt fik så sent som i går, og jeg har ikke haft lejlighed til at se dokumentationen for det, men det var i hvert fald noget, der inspirerede mig til at sige, at det må være vigtigt at få undersøgt og analyseret og i givet fald gennemhullet de tal, som kom frem i den offentlige debat for kort tid siden, for at der ikke skal opstå myter om, at det ikke kan betale sig. Det sætter vi altså i gang.

Hr. Estrup var inde på spørgsmålet om, hvad det egentlig er, der virker, og hvad det er, der ikke virker, og at vi måske ikke ved nok om det. Undervisningsministeren har svaret på det for så vidt angår de specifikke projekter, men jeg tror godt, man kan tillade sig at sige, at vi sandelig ved en hel del om, hvorvidt det er den generelle økonomiske politik og den generelle samfundsudvikling, der betyder noget, eller hvorvidt det er de specifikke projekter, der betyder noget. Der er for mig at se ingen tvivl om, at den generelle beskæftigelsesudvikling er den helt dominerende faktor, og at det derfor er vigtigt systematisk og vedvarende at arbejde frem mod øget beskæftigelse.

Når jeg tør sige, at det er det, der er det vigtigste, er det, fordi vi i Arbejdsministeriet faktisk godt kan forklare, hvorfor der er sket den vending i løbet af 1986. Vi kan i hvert fald forklare hovedårsagen til, at udviklingen i retning af, at kvindeandelen blev højere og højere, vendte i løbet af 1986, så der blev færre og færre. Det er nemlig et udtryk for den beskæftigelsesmæssige forskydning, der har været mellem brancherne i 1986.

Den periode, hvor udviklingen var sådan, at kvindeandelen af arbejdsløsheden blev stadig højere, var den periode, hvor vi havde den kraftige vækst i beskæftigelsen i metalindustrien og i bygge- og anlægsbranchen, to typiske mandebrancher, og derfor er det mændene, der havde den stigende andel i beskæftigelsen. Som bekendt skete der i 1986 en udfladning inden for de to områder, så spredningen på ledighedsfaldet mellem de forskellige A-kassegrupper gradvis er blevet mindre, og i slutningen af 1986 var ledigheden inden for byggefagenes, metalarbejder-

[Arbejdsministeren]

nes og fremstillingsfagenes A-kasser, som typisk beskæftiger mænd, større end i samme periode i 1985. Derimod er der et fortsat ledighedsfald inden for bl.a. HKs område og inden for Kvindeligt Arbejderforbunds A-kasse.

Vi har altså et klart billede af, i hvilke A-kasser udviklingen sker, og dette klare billede hænger sammen med den branchemæssige udvikling, der igen hænger sammen med den makroøkonomiske udvikling. De helt overvejende tendenser er altså bestemt af den overordnede samfundsudvikling, og det ved vi en hel del om, for det har vi masser af dokumentation af.

Men når vi kommer til de specielle projekter, er det fuldkommen rigtigt, som undervisningsministeren sagde, at vi ikke ved nok om effekten, og derfor er det også udmærket, at et enigt eller næsten enigt Folketing i dag i den anden del af dagsordenen beder os om at iværksætte en undersøgelse af effekten af de igangværende projekter. Jeg kan oplyse – forhåbentlig uden at forslagsstillerne til dagsordenen bliver kede af det – at vi allerede var i gang med en sådan undersøgelse, og jeg håber, det ikke gør noget, hvis vi kommer med og eventuelt anvender delresultater før 1. januar 1988. Det har vi faktisk tænkt os at gøre.

Til gengæld vil jeg om datoen 1. januar 1988 sige, at der, om ikke andet så på grund af grundloven, på et eller andet tidspunkt skal afholdes et folketingsvalg, og hvis dette folketingsvalg på en eller anden måde kommer til at kolliderer med den dato, håber jeg, at det brede flertal, som vedtager dagsordenen, også vil være indstillet på at flytte datoen en lille smule, så vi i firkloverregeringen efter valget kan fremlægge vores handlingsplaner med udgangspunkt i dagsordenen.

Hr. Estrup var inde på spørgsmålet om cigarkasserne vedrørende de forskellige forsøgsprojekter. I den forbindelse kan jeg oplyse, at det er en af de ting, der indgår i de undersøgelser og sammenfatninger, vi er i gang med i Arbejdsministeriet. Vi må nødvendigvis have et bedre overblik over, hvilke midler vi bruger forskellige steder til alle disse forsøg.

Det viser sig, at der sker så mange ting så mange forskellige steder ud fra så mange cigarkasser, at den oprindelige tidsplan, jeg havde fået, og som gik ud på, at jeg skulle

have et resultat i marts måned og altså i givet fald kunne have præsenteret det i dag, ikke er blevet overholdt, men vi har altså til hensigt at få det overblik, og det er selvsagt noget, som vi gerne vil delagtiggøre Folketinget i.

Fru Lilli Gyldenkilde var inde på spørgsmålet om, hvorvidt uddannelsesydelserne havde været en succes eller ej. Jeg tror, det er rigtigt på nuværende tidspunkt at sige, at der er rimelig god dokumentation for, at det har været en succes for dem, der har taget imod tilbudet om uddannelsesydelse og iværksættedydelse, men det er lige så klart, at der er alt for få, der har taget imod disse tilbud, således at det har været en fiasko i forhold til ordningens omfang. Derfor er noget af det, vi vil arbejde med, når vi skal forbedre de ting, som alle ved er på vej, hvordan vi kan udbygge den succes, vi mener det har været for dem, der har taget imod tilbudene, og altså gøre det til en total succes ved at få nogle flere til at tage imod dem.

Jeg har indirekte svaret fru Elisabeth Bruun Olesen på et par af de spørgsmål, der blev stillet, og skal derfor kun sige en enkelt ting om det med brancherne. Jeg tror, det er meget vigtigt at slå fast, at der ikke er noget, der hedder en rigtig branche eller en forkert branche – der er brug for alle de brancher, vi har; alle fagområder er vigtige – og derfor synes jeg ikke, man skal tage diskussionen om, at kvinder skal gå ind i mandefag, som et udtryk for, at de brancher er rigtigere end de andre brancher. Det er et udtryk for, at beskæftigelsesvæksten tilfældigvis i en periode har været i de fag, som har været mandefag, og det er derfor, at det i denne periode har været hensigtsmæssigt, at kvinder gik ind i mandefag.

Men i øvrigt mener jeg, det generelt er hensigtsmæssigt, at kvinder går ind i mandefagene de steder, hvor der er for få af dem. Omvendt mener jeg, det er lige så hensigtsmæssigt, at mændene går ind i kvindefagene dér, hvor kvinderne er overrepræsenteret. Det drejer sig altså om, at vi får brudt de gammeldags skel, sådan at man, når man om nogle år her i Folketinget diskuterer arbejdsløsheden som tema, simpelt hen ikke kan tale om kvindefag og mandefag, fordi alle fag er menneskefag.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Jeg skal betone, at også VS mener, at kvinders erhvervsvalg skal spredes. Jeg har blot sagt, at det er en for snæver indfaldsvinkel til hele den diskussion, vi har haft om kvindearbejdsløshedsproblematikken.

Men det, der kaldte mig herop, var ministerens udsagn om, hvordan arbejdsløshedsprocenten fordelte sig i metalfagets arbejdsløshedskasse. Det synes jeg var umådelig interessant. Når vi har sammenlignet kvindearbejdsløsheden i mandefagene, har vi set på samtlige mandefag – altså både akademikerfag og de gamle håndværksfag – og det viser sig, at kvinder både inden for håndværksfagene og blandt f.eks. ingeniørerne har en overarbejdsløshed i forhold til mændene.

Det eneste fag, jeg kan komme i tanker om her og nu, der ikke viser den tendens, er faktisk cand. merc.er og HAere, hvor arbejdsløshedsprocenten, sidste gang jeg så det i alle tilfælde, var nogenlunde den samme. Derfor ville jeg være meget glad, hvis Arbejdsministeriet kunne specificere det fag for fag, og jeg kan supplere det med at oplyse, at Danske Kvinders Nationalråd kan påvise samme skævhed i arbejdsløshedstallene for Snedker- & Tømrerforbundet, for de ni pct., der er inden for Snedker- & Tømrerforbundet, er ikkefaglærte snedkere og tømrere; en stor procentdel af dem er ufaglærte kvinder inden for møbelindustrien plus nogle bandagister og andre, som kom ind, da man slog Tapetsererforbundet sammen med Snedker- & Tømrerforbundet. Derfor har jeg aldrig selv brugt Snedker- & Tømrerforbundet som eksempel; jeg vidste godt, der var en skævhed dér. Derimod har jeg faktisk aldrig anet det dér med Dansk Metalarbejderforbund, men det er jo godt at blive kloge.

Desuden har jeg selv undersøgt situationen for malerne engang, og dér bad jeg dem om at trække skiltemalerne ud, fordi skiltemalerne erfaringsmæssigt er kvinder, mens de andre malere stort set har været mænd, og det er derudover et fag, hvor der er relativt mange kvinder. Da jeg undersøgte det, viste det sig, at der var samme skævhed, selv om man trak skiltemalerne ud. På det tidspunkt havde mændene en arbejdsløshedsprocent på omkring 8 og kvinderne på omkring 14.

Men jeg glæder mig meget til at se den undersøgelse, når man går ind i alle fagene.

Jytte Andersen (S):

Jeg vil gerne sige tak til arbejdsministeren for den tilkendegivelse, han netop kom med, om at give et håndslag til KADs projekter. Det er et nyt signal, for det er ikke så mange måneder siden, jeg spurgte om det og fik et lidt bedrøveligt svar. Men det er godt, at der er kommet nye toner.

I øvrigt skal jeg jo som forespørger sige tak for en god, saglig og sober debat. Men det skal nu ikke ende i idyl det hele – der er faktisk 122.400 arbejdsløse kvinder, selv om fru Connie Hedegaard på et tidspunkt for mange timer siden sagde, at det går den rigtige vej.

Det fremgår af Danmarks Statistik for 1986, at ledighedsperioderne for kvinder i gruppen mellem 20 og 50 år er dobbelt så lange som for mændene. Hvis man tager målestokken på 4,8 måneder, altså knap 5 måneder, som udgangspunkt, er der i Vestsjællands Amt 44 pct. kvinder, som er arbejdsløse så lang tid, i modsætning til mændene, hvor det kun er 23 pct. Og sådan er der 3-4 amter, hvor den kvindelige ledighed faktisk er dobbelt så belastende som den mandlige ledighed.

Derfor synes jeg ikke, der er grund til nogen optimisme. Jeg har hørt, at der er mange gode budskaber, og jeg vil gerne stille nogle helt konkrete spørgsmål og bede om at få nogle helt konkrete svar.

Hvad vil arbejdsministeren gøre for at afvikle ventelisterne på arbejdsmarkedsuddannelserne, altså på specialarbejderskolerne? Hvad vil arbejdsministeren gøre for at skabe nogle optagelsesprocedurer og -principper, som sikrer kvinderne?

Det er jo sådan, at de, der kommer først, er dem, der er i beskæftigelse, og dem, som arbejdsgiveren synes skal på kursus, og det er pudsigt nok ikke så mange kvinder.

De næste, der kommer til, er de arbejdsløse, der har et job på hånden. Det er heller ikke så mange kvinder. Til sidst kommer, hvis der er plads på de virksomhedstilpassede kurser, de løse ledige, som er kvinderne.

Derfor vil jeg bede arbejdsministeren om også at sætte en undersøgelse i gang af, hvordan kønssammensætningen af ventelisterne er. Men det konkrete spørgsmål lød: hvad vil arbejdsministeren gøre efter denne debat for at afvikle ventelisterne? Hvad vil han gøre

[Jytte Andersen]

for at sikre de forsøgsprojekter, der kører, og som kun har fået lovord med på vejen i dag, bevillingsmæssig sikkerhed for, at de kan afvikle deres kurser og om nødvendigt forny dem? Altså for at undgå den situation, vi så med hensyn til Teknologisk Instituts projekter her for nylig, hvor det var usikkert, om de kunne afslutte det. Vil arbejdsministeren give projekterne det håndslag som er nødvendigt?

Vi har også under debatten været meget inde på vejledersystemets virkninger, og hvor vigtigt det er, at vejledersystemet fungerer hensigtsmæssigt, når det gælder at vejlede fornuftigt over i andre fagområder. I vejledningssystemet, som jo er organiseret gennem regionale samordningsudvalg, igennem vejledningsfaglige koordinerende udvalg, er kønssammensætningen den, at kvinder udgør 11,5 pct. i de regionale vejledningsudvalg og 23 pct. i de vejledningsfaglige koordinationsudvalg, men når vi kommer ned til den faggruppe, som nok er allervigtigst, nemlig erhvervsvejledere, er kun 29,3 pct. kvinder – det er ifølge Arbejdsdirektoratets egne opgørelser – medens 35,3 pct. af konsulenterne i AF er kvinder. Det må føre til en overvejelse af, om man ikke er nødt til ved nybesættelser at gå ind i kønskvotering for simpelt hen at få en bedre kønsbalance i vejlederkorpset. Hvad siger arbejdsministeren til et sådant forslag?

Endvidere har vi hørt, at ansættelsespolitikken spiller en meget stor rolle – jeg tror, at fru Connie Hedegaard oven i købet sagde, at det offentlige måtte gå foran i sin ansættelsespolitik – og det er jeg meget enig i. Jeg hørte også arbejdsministeren sige, at vi må påvirke virksomhederne. Nu er de jo nogle svære nogle at påvirke. Over for dem er der én ting, der virker, og det er kroner og øre.

Kunne man forestille sig, at man gav de virksomheder, der får erhvervsstøtte, nogle forpligtelser med hensyn til personalepolitikken, som sikrede, at der blev taget hensyn til det antal ledige, der er i det pågældende amt? Man kunne eksempelvis knytte betingelser til egnsudviklingsstøtten eller nogle af de selektive støtteordninger, som vi jo er enige om politisk. Jeg tror, det er sådan noget, man kan påvirke holdninger med, og ikke så meget med ord.

Dernæst vil jeg gerne sige til undervisningsministeren, at alle de mange unge piger,

der skal over i andre erhverv, kun skal gøre det, hvis de er motiverede for det, og hvis de har lyst til det. Det, man kan se, er, at de piger, som har haft lyst til det, kan komme ind på første del, og jeg vil gerne nævne et konkret eksempel. Metalindustriens fagskole i Ballerup har lavet en undersøgelse, der viser, at der inden for Jern og Metal på første del, altså basisåret, var 20 pct. piger, men på andendelsuddannelserne er kun 2 pct. piger, og det siger noget om, at pigerne, selv om de gerne vil være murbrækkere, stopper meget hurtigt, fordi de simpelt hen ikke kan få nogen praktikpladser.

Det fører til spørgsmålet om en praktikpladsgaranti. Hvad siger undervisningsministeren til det? For det kunne virkelig batte noget, så pigerne ikke blev stoppet ved første basisår.

Fru Connie Hedegaard spurgte til, hvad der er Socialdemokratiets konkrete bud. Jeg mener faktisk, jeg har været inde på nogle ting, og jeg har også flere ideer, som jeg gerne vil nævne om lidt, men først vil jeg gøre yderligere én bemærkning til arbejdsministeren, selv om vi stemmer for den samme dagsorden.

Når arbejdsformidlingssystemet ligefrem skal roses for, at de betjener kvinderne, må man sige: jamen det manglede også bare. Jeg synes ikke, de ligefrem skal roses for, at de betjener kvinderne, for det er også kvindernes system, så det synes jeg man skal tage som noget helt naturligt. Men der skal mere betjening til, og der skal bedre og tidligere vejledning til. Vi kan ikke lade kvinderne eller for den sags skyld nogen arbejdsløse gå så lang tid, før vejledningssystemet går i gang og motiverer til uddannelse, omskoling, eller hvad det nu kan være.

Endelig vil jeg sige til fru Connie Hedegaard, at det, vi tror er nødvendigt, er forandringer i arbejdsmarkedsuddannelsessystemet, sådan at også 8., 9., 10. klasse kan indgå i et integreret uddannelsesforløb, og at dagpengeretten forlænges tilsvarende. Det er et helt konkret forslag.

Vi synes også, at kvinder, der er i arbejde, skal have en mulighed for at omkvalificere sig og opkvalificere sig, og det har vi stillet konkret forslag om, nemlig forslaget om betalt frihed til uddannelse.

[Jytte Andersen]

Vi har også stillet forslag, som skulle betyde, at der ikke var ventelister i de uddannelsessystemer, som kvinder gerne vil ind på.

Vi synes som sagt også – og det var fru Connie Hedegaard selv inde på – at ansættelsespolitikken og personalepolitikken spiller en helt afgørende rolle. Og dér kunne vi starte med os selv, nemlig det offentlige system, og kræve nogle meget mere præcise krav i ansættelsespolitikken. Det ved jeg at undervisningsministeren er opmærksom på i sit system, men der er nogle andre systemer under undervisningsministeren, som også skal påvirkes, så en kønskvotering i den offentlige sektor kunne påvirke holdningen i den private sektor.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg tror ikke, der findes et eneste medlem af Folketinget, som ikke ønsker total ligestilling mellem kønnene. Men det, der gør en debat som denne her en smule farlig, og som jeg egentlig også vil advare regeringspartierne imod, er, at de begynder at fremsætte et dagsordensforslag sammen med Socialdemokratiet og lytter til fru Jytte Andersen.

Kønskvotering – jamen der er da mange arbejdspladser, hvor der er flertal af kvinder. Risikerer man ikke med det, fru Jytte Andersen gør sig til talsmand for, at man på disse områder ligefrem skal til at fyre nogle kvinder for at få nogle mænd ind? Eller hvad ligger der bag alt det dér?

I øvrigt forstod jeg på arbejdsministeren, at nogle af de undersøgelser, som forslagsstillerne til den motiverede dagsorden ønsker, allerede er iværksat. Med bl.a. den begrundelse skal jeg meddele, at Fremskridtspartiet vil stemme imod dagsordenen. Den er jo så unødvendig, og Folketinget vedtager vel ikke bare sådan en dagsorden for at have noget at skilte med udadtil?

Der er én grund til: med det bureaukrati, vi har, risikerer vi, hvis Folketinget vedtager en sådan dagsorden, at der bliver nedsat nogle nye udvalg, som kommer til at undersøge nøjagtig de samme ting. Og det finder vi altså ingen grund til.

Connie Hedegaard (KF):

Fru Jytte Andersen indledte med at sige, at der stadig er 122.000 kvindelige arbejdslø-

se. Det er rigtigt, og det er der ikke nogen her der har benægtet. Alle har i dag erkendt, at det er et kolossalt problem, og derfor er der ikke nogen, der kan tage patent på at sige, at det har de altså specielt set. Jeg synes bare, vi skal passe på ikke kun at se på alle problemerne, men at vi også må glæde os lidt over, at der specielt hos de unge piger er nogle holdningsændringer på vej, og det er en tendens, som lover godt for de kommende års udvikling på dette område. Det synes jeg også skal siges.

Vi ved godt, at problemerne er der, også med de lange arbejdsløshedsperioder; det er derfor, man har iværksat alle de forskellige projekter, forsøgsordninger.

Hvad angår kvoterne i det offentlige, er det sikkert helt fint, men jeg synes nok, at det, man først og fremmest skulle sige til ansættelserne i den offentlige sektor, er, at de skal åbne øjnene for kvindernes kvalifikationer, for så behøver man nemlig ikke kvoter for, at kvinder skal være berettigede til at komme ind på job på alle niveauer.

Jeg forstod, at fru Jytte Andersens og dermed Socialdemokratiets hovedbud, som det blev præsenteret i dag, i virkeligheden er en garanti for uddannelse og job for kvinder – det var ligesom et hovedelement i fru Jytte Andersens første indlæg. Jeg synes ikke, det blev konkretiseret særlig meget, men jeg opfatter det også meget som et nyt slagord a la slagordet om ungdomsgaranti. Jeg mener, der er tale om, at man foregøgler en tryghed for en gruppe – en tryghed, som ikke er der. For det er ikke kunstige job oprettet specielt til kvinder, der skal være målet.

Målet må derimod være at uddanne kvinderne, at tilrettelægge uddannelserne, så de appellerer til kvinderne, og dermed skabe forudsætninger for, at kvinderne bliver ligestillet på arbejdsmarkedet. Jeg mener, man skader kvindernes ligestillingsmuligheder, hvis vi gør særforanstaltninger til et mål i sig selv, og hvis man ligesom slår sig til tåls med det. Derfor synes jeg altså, at den dér kvindegaranti ikke er noget reelt bud. Det er at foregøgle kvinderne en tryghed, der ikke eksisterer, så længe man ikke har alle de job, vi rent faktisk skal bruge, på naturlig vis.

Lilli Gyldenkilde (SF):

[Lilli Gyldenkilde]

Jeg er lidt ked af at måtte sige til fru Connie Hedegaard, at jeg ikke er så optimistisk med hensyn til, hvad der sker af sig selv. Jeg mener, der må nogle tiltag til, for at vi kan ændre tingene. Og havde der ikke været forslag fremme og en debat om alle disse spørgsmål, tror jeg heller ikke, der var sket ret meget.

Men jeg har for nylig haft en oplevelse sammen med undervisningsministeren. Vi var inviteret ud, hvor ca. 275 unge mennesker fra efg-serviceerhverv var ved at være færdiguddannede på basisåret og nu skulle ud i praktikpladser. Og dér fik vi at vide af lærerne, at 175 ud af de 275, der var til stede, ville være damefrisører. Jeg må tilstå, at det første, jeg sagde, var: jamen der er da ikke hår og skæg nok i landet til, at så mange af jer for hver årgang, der kommer ud, kan komme til at beskæftige sig med hår og skæg.

Et sådant eksempel fortæller mig, at vi er ikke kommet ret langt med hensyn til at påvirke de unge til at vælge utraditionelt – i hvert fald ikke i den aldersklasse – og det er ærlig talt bekymrende, synes jeg.

Men lad os nu ikke være alt for defaitistiske, for vi skal jo videre, og der har været en oplagt vilje til at komme nogle skridt videre i dag. Vi er uenige om den generelle politik – det er der ikke tvivl om – idet vi andre siger, at der skal være arbejdstidsnedsættelse og sabbatar, betalt frihed til uddannelse osv., ud fra den tankegang, at vi må fordele arbejdet lidt bedre, så kommer flere i arbejde. Det vil regeringens ikke være med til.

Til gengæld er der andre ting, vi ikke vil være med til, men selv om arbejdsministeren – jeg ved ikke, om det var helt bevidst – fik det til at fremstå, som om der ikke var noget nyt i dagsordenen, mener jeg bestemt, vi har haft en god debat og har fået viden frem. Desuden har vi fået løfte om nye undersøgelser, ikke alene de undersøgelser, som var sat i gang – det var vist ministerens bemærkning – inden man diskuterede dagsordenen, men også andre undersøgelser, så jeg synes nok, vi er kommet et bette nøk videre, som vi siger over i det jyske.

Men det er selvfølgelig ikke godt nok. Vi skal videre, og vi skal da vide at bruge denne dagsorden, det er klart. Som altid, når vi laver fælles dagsordener, fortolker vi dem måske ikke helt ens, men så må vi se, hvor langt

den kan bære, og det vil vi bl.a. bruge den til.

Jeg vil lige omtale flaskehalsproblemet, som jeg tror statsministeren nævnte. Vi har et flaskehalsproblem, som består i, at unge kvinder står i kø for at få en uddannelse og et job i sundhedssektoren. Vi har ikke uddannelsespladser nok til dem, men vi har masser af normerede stillinger til dem, hvis de var uddannede. Det er altså lidt et paradoks, når vi nu diskuterer disse spørgsmål en hel dag og det faktisk er sådan, at der mangler sygeplejersker og sundhedsplejersker. Der er normerede job til dem, men der er ikke uddannelseskapacitet til, at vi kan få stillingerne besat. Det synes jeg er et paradoks, som vi ikke kan leve med, og jeg håber, det vil lykkes at komme lidt videre med det forslag til en ny tusindpladsaftale, der foreligger.

Endvidere vil jeg sige, at en af de positive ting, der er sket, er, at de ligestillingskonsulenter, vi har fået oprettet stillinger til, gør et fantastisk stykke arbejde. Det gælder de første fjorten, og det tror jeg også vil gælde de efterfølgende. Uden dem havde vi ikke fået så meget udredningsarbejde på bordet, som vi har fået, og så havde vi stået lidt på herrens mark med undersøgelser, vi kunne lægge en vis værdi i. Det har de været enestående til, og jeg ville ønske, at ethvert ministerium fik sin ligestillingskonsulent.

Jeg ville også ønske, at hvert amtsråd fik sin ligestillingskonsulent – det er ikke staten, men amtsrådene selv, der skal betale det – og som kunne bistå kommunerne, for det er der også brug for. Jeg vil foreslå, at vi laver nogle tilskudsordninger, for jeg tror, der er to måder at påvirke arbejdsgiverne på. Den ene er med en pisk, og den anden er med en gulerod, altså tilskud eller det modsatte. Jeg ved, at hr. Estrup var inde på det, og jeg kan sige, at vi meget gerne vil være med til at se på den model, som hr. Estrup ridsede op. Endelig vil vi også gerne være med til at lave en tilskudsordning, så vi får efg-praktikanter – både mænd og piger – ind i utraditionelle fag.

Estrup (RV):

Jeg vil gerne begynde med at takke såvel undervisningsministeren som arbejdsministeren for den meget åbne erkendelse af, at vo-

[Estrup]

res viden er for begrænset om de projekter, som er i gang, og at vi har brug for et mere systematisk arbejde med hensyn til effekterne. Det synes jeg er et godt udgangspunkt for et fortsat arbejde med den hensigt at reducere kvindearbejdsløsheden, og jeg er selvfølgelig enig med undervisningsministeren, når han formulerer det sådan, at dette at vi ved for lidt, i hvert fald ikke er noget, som bør føre til, at vi skal indskrænke eller formindske indsatsen, tværtimod. Vi må fortsætte, uanset at vi måske stadig væk er utilfredse med vort niveau og vor viden.

Jeg har et par kommentarer til arbejdsministeren. Den ene vedrører mit spørgsmål, hvorfor det er gået, som det er gået her i 1986, nemlig den positive udvikling, som vi har set, hvor kvindearbejdsløsheden har været faldende, samtidig med at arbejdsløsheden er steget for mændenes vedkommende. Arbejdsministeren svarede, at det vidste man faktisk mere om i Arbejdsministeriet, end jeg åbenbart troede, og det er nok rigtigt. Spørgsmålet er, om det er nok.

Det, som jeg gerne vil efterlyse, er, om man på grundlag af den viden, man har i Arbejdsministeriet også nu, vil kunne sige noget om, hvorvidt det er en tendens, som fortsætter, eller er de erhvervsskift, som man åbenbart har kunnet konstatere, noget tilfældigt, noget midlertidigt? Er det sådan, at vi faktisk kan regne med, at denne udvikling fortsætter, uanset at vi står over for en beskæftigelsessituation, som formentlig ikke vil være så gunstig fremover, selv om vi heldigvis endnu ikke har set effekten på ledighedstallene? Det synes jeg vil være væsentligt at få at vide.

Det vil så yderligere for mig føre til det spørgsmål, om ikke det var rimeligt, at man i Arbejdsministeriet i højere grad fulgte den slags vigtige spørgsmål op. Vi kan se i den publikation, som Arbejdsministeriet udsender, og som hedder Arbejdsmarkedet og Arbejdsmarkedspolitikken, og som jeg værdsætter i allerhøjeste grad, at man dér allerede i efteråret havde konstateret udviklingen. Jeg synes, det var rimeligt, om man fulgte sådan noget op i Arbejdsministeriet, og jeg synes måske, det ville være interessant, om Arbejdsministeriets forskningsbevilling i lidt højere grad kunne målrettes mod nogle af den slags ting; det tror jeg Folketinget og i øvrigt

formentlig en række organisationer og andre uden for Folketinget ville være glade for.

Dernæst til spørgsmålet om den koordinerede indsats over for ledigheden. Jeg var glad for arbejdsministerens svar om, at den arbejdede man fortsat med. Det kan godt være, jeg ikke lyttede godt nok, men jeg fik ikke fat i, hvornår man regnede med at udspillet kunne komme. Det synes jeg er vigtigt. Vi står inden længe over for den situation, at vi er nødt til at tage stilling til, hvad vi skal gøre med hensyn til pligtafsætningerne over for kommunerne. Vi er nogle stykker, der har sagt, at dette ikke bør være en permanent ordning; vi vil hellere ind i en koordineret indsats over for ledigheden, uden at det nødvendigvis skal være en pligtafsætning, men vi kan jo risikere at blive tvunget ud i det, hvis det varer for længe, inden vi har et alternativ.

Så vil jeg slutte af med – og det skal nærmest være henvendt til undervisningsministeren – at spørge: kunne det tænkes, at man med fordel kunne gennemgå de forskellige uddannelsestyper og undersøge, om man her har fået nedbrudt de barrierer, f.eks. vedrørende alderskriterier, der findes over for kvinder?

Det er bl.a. lidt affødt af spørgsmålet om, hvorfor vi stadig væk har dette paradoks omkring sygeplejersker. Der kunne tænkes at være andre steder, hvor man faktisk har ladet uddannelsesinstitutionerne fastsætte kriterier, som betyder, at det er vanskeligere at få rekrutteret kvinder og unge piger til de uddannelser, vi egentlig gerne ville have dem til at vælge. Var der en vej frem ved at lave et mere systematisk arbejde på det område?

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

En dagsorden, som kan samle stort set hele Folketinget på nær Fremskridtspartiet, vil selvfølgelig være bred og vil også kunne fortolkes på mange forskellige måder. Det, som jeg synes er godt ved denne dagsorden, som Socialdemokratiet har foreslået, og som VS er medforslagsstiller til, er, at den siger, at inden den 1. januar 1988 skal de områder, man opsamler erfaringer om, ind i det ordinære uddannelses- og arbejdsmarkedssystem, således at vi ikke længere udelukkende har dem hængende som en slags appendiks, som

[Elisabeth Bruun Olesen]

et forsøg, men at vi får noget af det, der er godt, ind i det ordinære system.

Det synes jeg er en god udvikling, men jeg vil samtidig præcisere igen, at det, man skal i gang med at samle op nu, er foretaget på så forskellige betingelser, er strikket sammen efter lokale forhold med mange forskellige finansieringsformer og har et meget forskelligt indhold, så det bestemt ikke er sikkert, at det efter vores mening er godt nok.

Derfor skal der stadig væk forsøg til, og vi mener, at der skal nogle flere centrale forsøgsmidler til, sådan at man i højere grad kan nå målene. Derfor kan det godt ske, at arbejdsministeren om et halvt år, et år, eller hvornår det nu kan blive, mere præcist kan fortælle os som supplerende besvarelse af de spørgsmål, vi allerede har stillet, hvad der egentlig foregår.

Jeg skal sige, at VS' forslag om de 1.000 pladser ikke var noget, der skulle udelukke alt det andet. Det handlede om et supplement til det, der allerede var i gang.

Så sker der, efterhånden hver gang vi diskuterer kvindespørgsmål, det, at vi er så enige alle sammen i ord, at det næsten er for meget. Kvindesagen og kvindespørgsmål er stort set ved at blive kvalt i velvilje. Der er ikke nogen, der vil sige, at der ikke skal være mere ligestilling i familierne, på arbejdspladserne og inden for uddannelserne, og vi hører tonsvis af gode ord herom, men jeg synes, at praksis stadig lader meget tilbage at ønske, at praksis altså ikke følger ordene, for når man går ned til roden, er der kun to ting, som regeringen kan pege på virkelig har været til gavn for kvindernes beskæftigelse indtil nu.

Den ene er, at arbejdsløsheden generelt er faldet inden for de sidste par år, og det har kvinderne også fået arbejdspladser ud af, relativt ikke så mange som mændene, men nogle arbejdspladser har kvinderne fået ud af det.

Den anden er, at pigernes adgang til de såkaldte mandefag er blevet lettet noget, og det sidste vil jeg sige skyldes ligestillingskonsulenterne i første omgang og i anden omgang de mange kvindepolitiske aktive kvinder, som har knoklet for at lave utraditionelle kurser for kvinder. Meget mere er der ikke tale om, og det står slet ikke mål med alle de mange og fine ord. Det er nemlig ikke nok, fru Connie Hedegaard, at tale, det er ikke

nok at tro, at tingene sker af sig selv. Ingen af disse ting ville være sket, hvis der ikke havde været mange aktive kvinder uden for Folketinget, der havde presset dels os til at tænke på disse ting, dels regeringen til at gennemføre det, for hver gang regeringen roser sig af, at nogle af disse ting er opfyldt, er det sket på baggrund af forslag fra oppositionen.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Fru Connie Hedegaard har redegjort for, hvorfor vi ikke er særlig glade i regeringen for praktikpladsgarantiordninger, og det lader jeg være mit svar til fru Jytte Andersen.

Når hr. Estrup spørger, om vi bør kigge på optagelseskriterierne, er det noget, som der kan være meget god grund til, når det gælder sundhedssektoren generelt, både af hensyn til de problemer, vi drøfter i dag, og fordi der foregår en anden diskrimination inden for denne sektor, nemlig diskriminationen mod f.eks. ældre betroede medarbejdere på plejehjem, som har klaret deres job fortræffeligt, men som pludselig bliver afskediget, fordi de ikke har en 9. klasse-prøve og derfor ikke kan komme ind på skolerne. Der er altså nok at se til, og den sag er jeg i fuld gang med at tage fat i, det kan jeg forsikre.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Fru Jytte Andersen sagde, at Socialdemokratiet havde en plan – sådan forstod jeg det i hvert fald – der kunne afvikle ventelisterne på arbejdsmarkedsuddannelserne. Det håber jeg sandelig ikke er rigtigt, for så bryder systemet sammen. Det system kan ikke fungere uden ventelister. Det er simpelt hen nødvendigt, når man har et stort antal kurser, der udbydes mange forskellige steder til mange forskellige grupper, og nogle hele tiden søger ind. Hvis systemet skal fungere effektivt inden for rammerne af de AUD-midler, som er til rådighed for systemet, er det nødvendigt med ventelister. Det, der så er spørgsmålet, er, om ventelisterne er på det rigtige balancepunkt, og dér vil jeg godt sige, at vi er i fuld gang med at bearbejde dem.

Vi har som bekendt sikret skolerne et planlægningsgrundlag, der betyder, at man kan have en aktivitetsudvidelse fra 1986 til 1987 af størrelsesordenen 6 pct. I vore foreløbige planer vedrørende 1988 er der også

[Arbejdsministeren]

tale om et planlægningsgrundlag, der sikrer en yderligere aktivitetsudvidelse, og dermed regner vi med, at vi kan finde det rigtige balancepunkt vedrørende ventelisterne; men helt af med ventelister kommer vi aldrig i det system, og det ville også være aldeles uhensigtsmæssigt og alt for uøkonomisk, hvis vi gjorde det.

For så vidt angår optagelsesprocedurerne i arbejdsmarkedsuddannelserne ligger det sådan, at vi inden for rammerne af den nye lov skal gennemføre nogle forsøgsprojekter, og her har vi i Uddannelsesrådets regi etableret et udvalg, hvor arbejdsmarkedets parter er med til at definere forsøgsprojekterne. Jeg vil bestemt være åben over for, at man også gør korte forsøg med andre procedurer end dem, der er gældende i de mere landsdækkende og traditionelle programmer. Det synes jeg bestemt er et tema, som man kan tage op.

For så vidt angår kønssammensætningen på ventelisterne er jeg sikker på, at vi har en oversigt over den, jeg har den bare ikke med her i salen, men jeg er sikker på, at vi ved noget om den i forvejen, når vi kigger på ventelisterne. Jeg mener at kunne huske at have afgivet et svar til arbejdsmarkedsudvalget for et halvt års tid siden, hvori der også var en oversigt over kønsfordelingen i forbindelse med ventelisterne.

Så spurgte fru Jytte Andersen, om vi kunne sikre forsøgsprojekter et vedvarende grundlag – sådan måtte jeg forstå spørgsmålet. Lad mig så tage fat i Teknologisk Instituts projekt, som vi fra Arbejdsministeriets side havde givet et meget klart grundlag. Vi havde nemlig, da vi bevilgede pengene, oprindelig sagt: I får tilskud fra Arbejdsministeriet i ét år og ikke mere. Det er det klare planlægningsgrundlag, venner! Hvis det varer længere, må I finde pengene andre steder. I får dette beløb fra os som en engangsbevilling!

Så kom Teknologisk Institut, til trods for det klare budskab, til trods for den klare forudsætning for den første bevilling, og sagde: Kan vi alligevel ikke få nogle flere penge? Jeg håber så, at fru Jytte Andersen vil være overbærende over for, at vi ødelagde deres planlægningsgrundlag i forhold til de oprindelige forudsætninger, da vi sagde: ja, til trods for at vi oprindeligt havde sagt, at I ikke fik det, får I noget ekstra! Det håber jeg er i orden.

For så vidt angår kønskvoteringen i arbejdsformidlingskorpset, betingelsen for egnsudvikling osv. vil jeg sige, at en af de ting, der har glædet mig ved dagens debat, er, at det heldigvis ikke har været en debat om kønskvotering. Når vi har kunnet diskutere fordomsfrit med udgangspunkt i en fælles dagsorden, er det netop, fordi vi ikke tog det udgangspunkt.

Jeg synes dog, det skal være fru Jytte Andersen tilgivet, at hun i en af sine afsluttende replikker lige skulle have det med, sådan at den del af partiprogrammet kunne blive luftet, men det er altså ikke det, det praktiske arbejde drejer sig om. Det drejer sig om de andre ting, som vi ellers har diskuteret.

Fru Lilli Gyldenkilde vil jeg godt berolige ved at sige, at jeg synes også, der er noget nyt i dagsordenen. Jeg synes, det er rigtigt at sige, at vi skal forstærke indsatsen. Det er klart, at det er en forpligtelse, som Folketinget hermed pålægger regeringen, og det er en forpligtelse, vi gerne påtager os.

Det er også klart, at når der skal fremsættes forslag inden den 1. januar 1988, ligger der også i det en forpligtelse. Det, jeg så blot prøvede at sige, var, at det kommer ikke som en overraskelse, at vi skal arbejde med dette tema. Vi er i gang med det, vi ville komme med nogle ting alligevel, men hermed får vi altså en yderligere forpligtelse til også at komme med en samlet status og nogle nye initiativer omkring 1. januar 1988, så bestemt er der noget i dagsordenen, ellers ville det også være meningsløst, at vi alle sammen havde været med til at vedtage den. Det var altså ikke på den måde, det skulle forstås.

Så spørger hr. Estrup, om vi kan sige noget om langtidstendensen i forbindelse med udviklingen i kvinde- og mandearbejdsløsheden. Det kan vi sikkert godt, men jeg er ikke sikker på, at det er så kvalificeret, som jeg gerne ville have det skulle være.

Hvis vi kigger på, hvordan vi anvender forskningsbevillingen i Arbejdsministeriet, vil jeg godt nævne de overskrifter, vi arbejder under. Vi arbejder med forskning i arbejdsmarkedets funktionsmåde og bevægelserne på arbejdsmarkedet, og det er jo faktisk en hovedoverskrift, der dækker lige præcis det tema, vi snakker om her. Vi arbejder med forskning i kvindernes arbejdsmarkedssituation, altså direkte relateret til dagens debat. Vi arbejder med forskning i den regionale ar-

[Arbejdsministeren]

bejdsmarkedsadministration; det har vi som bekendt et par lovforslag liggende om i Folketinget for øjeblikket. Vi arbejder med evalueringsundersøgelser og forsøgsvirksomhed; det er det, der er blevet forstærket af den dagsorden, vi vedtager i dag. Vi arbejder med forskning i samspillet mellem arbejdsmarkedet og primært uddannelses- og socialpolitik – vi tror nemlig ikke, at vi kan løse det alene inden for den enkelte sektor – og vi arbejder med forskning i virksomhedernes personaleplanlægning.

De temaer, vi arbejder med inden for de områder, er altså i og for sig gode nok, men der har nok været en tendens i vores forskningspolitik indtil nu til, at vi arbejder med registrering i bakspejlet, og så siger vi: hov! Er der noget af det, vi har lært af fortiden, som vi kan bruge, når vi tilrettelægger fremtiden? Vi har behov for at arbejde noget mere systematisk og effektivt med at pejle fremtiden. De opmærksomme medlemmer i Folketingets arbejdsmarkedsudvalg vil vide, at det har vi gjort et forsøg på, et forsøg, som vi ikke nødvendigvis var så begejstret for resultatet af, men det har ikke ændret ved, at vi stadig væk planlægger at lave nye forsøg med at pejle os ind i fremtiden, sådan at vi kobler vores viden om fortiden sammen med vores forsøg på at pejle fremtiden, således at vi kan planlægge nutiden. Jeg håber, det var svar nok til hr. Estrup.

For så vidt angår ungdomsindsatsen er jeg glad for at få lejlighed til at bebude, at det udspil, der er en naturlig forlængelse af det forlig, der blev indgået mellem regeringen, Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet i december, og som fik tilslutning fra SF og VS, regner jeg med at kunne komme med i foråret, som vi sagde dengang, men som bekendt har vi fået et sent forår, og derfor bliver det nok omkring 1. maj, jeg kommer med udspillet.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

To korte bemærkninger. Den ene er, at man må konstatere, at svarene på nogle meget præcise og meget konkrete spørgsmål bliver lidt blødere i formuleringerne, end når vi taler om det principielle.

Til arbejdsministeren vil jeg sige, at forudsætningen for arbejdsmarkedsuddannelsernes

udvidelse med de 6 pct. baserer sig på virksomhedstilpassede kurser, som lige præcis er de kurser, som ikke først og fremmest kommer kvinderne til gode. Men den diskussion har arbejdsministeren haft meget energisk med min kollega hr. Bakholt, så den skal jeg ikke tage op.

Jeg skal nøjes med at sige tak for tilslutningen til dagsordenen. Vi synes også, der ligger nogle yderligere forpligtelser for regeringen til at fremkomme med nogle undersøgelser og et beslutningsgrundlag.

Jeg skal til sidst sige til arbejdsministeren, som havde nogle problemer, at når der nu bliver udskrevet valg, er vi selvfølgelig parat til i det par måneder, hvor Folketinget er uarbejdsdygtigt, hvis folketingsvalget kommer i folketingsssamlingen, at sige: nå ja, men så et par måneder ekstra, for de måneder har den socialdemokratiske regering nemlig brug for efter et valg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 50 af Jytte Andersen (S), Connie Hedegaard (KF), Elsebeth Kock-Petersen (V), Lilli Gyldenkilde (SF), Estrup (RV), Bollmann (CD), Inger Stilling Pedersen (KRF) og Elisabeth Bruun Olesen (VS) (se foran)

vedtoges med 114 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD, KRF og VS) mod 4 (FP).

Hermed sluttede forespørgslen.

*Meddelelser fra formanden:***Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Miljø- og planlægningsudvalget (9/4 87):

Udtræder: Skrumsager Skau (V)

Ny stedf.: Tørnæs (V)

Miljø- og planlægningsudvalget (9/4 87):

Udtræder: Gade (SF)

Nyt medl.: Margrete Auken (SF)

[Formanden]

Udtræder: Tinning (VS)

Ny stedf.: Gade (SF)

Markedsudvalget (9/4 87):

Udtræder: Tørnæs (V)

Nyt medl.: Fogh Rasmussen (V)

Udv. om offentlige arbejder (9/4 87):

Udtræder: Ole Henriksen (SF)

Nyt medl.: Stilling (SF)

Folketingets næste møde afholdes i dag, torsdag den 9. april 1987, kl. 17.50 med følgende dagsorden: (se indledningen til næste møde).

Mødet hævet kl. 17.37